

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1067

29. RUJNA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

23. Festival bunjevački pisama u Subotici

»Bit će mojih Bunjevaca« pobjednička pjesma

SADRŽAJ

6

Svrstavanje pred izbore
**Oporba u (najmanje)
dvije kolone**

8

Znanstveni pogled na kulturnu
baštinu podunavskih Hrvata
**Nedovoljno vidljiva
i nedovoljno istražena**

12

Prof. dr. sc. Rade Veljanovski
**Kritičko mišljenje
se suspendira**

16

Program prekogranične suradnje
Hrvatske i Srbije
**Novci za očuvanje
duhovne baštine**

31

Predstavljanje u okviru
Novi Sad film festivala
Pod zvijezdama u Puli

36

Obljetnica koja se rijetko slavi
**Šezdeset zajedničkih
godina Marka
i Đule Tonković**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika),
Branimir Kuntić, Dragan Muharem,
Marko Tucakov, Krunoslav Đaković,
Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
• Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
• KOMERCIJALISTICA:
• Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Na suprotnim stranama

Europska unija nekako se sve manje »prima« kod nas. I dok je za one starije generacije to nekako i očekivano, iznenađuju stavovi mladih koji budućnost Srbije ne vide u Europskoj uniji, kao i radikalni stavovi da se vlast na Kosovo treba vratiti vojnim putem. Tek svaki peti mladi stanovnik ili stanovnica Srbije misli da bi trebalo raditi na dijalogu Srba i Albanaca, a bolno pitanje statusa Kosova ostaviti za neka druga vremena. Isti ti mladi koji najviše mogu uživati povlastice EU kao što su putovanje bez viza ili školovanje i praksa na europskim sveučilištima.

Suprotne stavove o Europskoj uniji ne samo da imaju obični ljudi već se i srbijanska politička oporba dijeli na proeuropske i one druge, desnije od samih naprednjaka, prije svega kada je riječ o odnosu prema Europskoj uniji, odnosu s Rusijom i pitanju Kosova. I jedni i drugi izaći će na predstojeće izbore. To je jedino što im je zajedničko. Da, i zajedničke su im male šanse za neki ozbiljniji rezultat na izborima. Bez obzira kada oni bili.

Ako se sjetimo 90-ih godina, rušenje vlasti socijalista počelo je na lokalnu. Prvo je **Milošević** pao u nekoliko ključnih gradova, pa je trebalo čekati još četiri godine da bi se »osvojila« i država. Ovdje kao da se hoće ići obratno. I da, upečatljiva slika 90-ih bili su lideri koji su bili istinski lideri koji su mogli povesti ljude, napuniti trgovu. (Bez prisilnog dovođenja, što je radila i vlast prije ove naprednjačke.)

Te upečatljive oporbene lidere nismo vidjeli na masovnim prosvjedima, koji su se bez političkog artikuliranja nekako sami od sebe razvodnili ili se u nekim gradovima sveli na nekoliko desetaka ljudi ili se potpuno ugasili. Izazovno je vrijeme pred oporbom. Ići u jednoj ili dvije kolone. Ako bude jedna kolona, koliko će potrajati? Ako budu dvije, tko će ih predvoditi? Jedno je sigurno: izlazak na izbore neće donijeti puno toga novoga i neće riješiti duboke podjele. Ni političke ni društvene.

Z. V.

Znatno snažnija potpora županija

Sjednica Izvršnog odbora Hrvatske zajednice županija održana je 19. rujna u Krapini, a na njoj je, na inicijativu župana Krapinsko-zagorske županije **Željka Kolara**, usvojeno Pismo namjere o uspostavljanju

suradnje Hrvatske zajednice županija i Hrvatskog nacionalnog vijeća. Ovim sporazumom, koji će biti potpisan u prosincu, sve županije će usustaviti financiranje projekata i programa HNV-a čime će dosadašnja potpora biti znatno snažnija, objavio je HNV.

»Inicijativa koja je na današnjoj sjednici usvojena značit će jedno novo razdoblje u funkcioniranju krovne instituci-

je Hrvata u Srbiji. Radujemo se da više nećemo morati iznova svake godine trošiti snagu i energiju na iznalaženje sredstava za troškove redovitih programa kao što su prijevoz, udžbenici ili potpora udrugama, već ćemo je usmjeriti na nove razvojne programe i projekte. Ne zaboravljamo, dakako, ni potpore koje su bile od iznimne važnosti ranijih godina od strane županija, prvenstveno župana Osječko-baranjske županije **Ivana Anušića**, jer su upravo one učinile da opstanemo do danas«, izjavila je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Osim usvajanja odluke o kontinuiranoj potpori svih županija i Grada Zagreba, potpisan je i sporazum s Krapinsko-zagorskom županijom o stipendiranju učenika i studenata koji studiraju u Srbiji.

»Gesta osiguravanja sredstava za stipendije učenika i studenata koji studiraju u Srbiji govori kako župan Kolar ima odlično razumijevanje naših potreba. Stipendiranje mladih koji će ostati 'rasti gdje su posijani' jedno je od naših velikih prioriteta. Prilog tomu dao je i novi kapitalni projekt Vlade Hrvatske i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske kojim će se izgraditi, odnosno obnoviti tri vrtića na hrvatskom jeziku«, rekla je Vojnić.

Zajednica županija svoj posjet Hrvatima u Srbiji planira u prosincu ove godine.

H. R.

Zbog nevremena građani šidske općine dva dana bili bez struje

Kvar zbog oluje

Zbog nevremena u popodnevnim satima 23. rujna palo je tri visokonaponska stupa jačine 110 kW u ataru sela Bačinci u šidskoj općini, nakon čega je došlo do prekida opskrbe strujom i vodom za 11.000 stanovnika šidske općine. Prema nalogu Ministarstva rudarstva i energetike tijekom noći stigli su i instalirani agregati na crnim stanicama u tehničkoj službi JKP *Vodovod* te je normalizirana vodoopskrba stanovnika na području Općine Šid.

Predstavnici lokalne samouprave održali su te večeri sastanak s načelnikom Sektora za izvanredne situacije **Lukom Čaušićem**, direktorom *Elektro distribucije Srbije* **Bojanom Atlagićem** i direktoricom *Elektromreže Srbije* **Jelenom Matejić**. Predsjednik Općine Šid **Zoran Semenić** upoznao je predstavnike nadležnih institucija s posljedicama uvjetovanih nevremenom i poduzetim mjerama, kako bi se posljedice havarije na dalekovodima što prije sanirale. Svi raspoloživi tehnički i ljudski resursi s teritorija Srbije stavljeni su na raspolaganje Općini Šid i njenim građanima, a tijekom noći u Šid su stigle ekipe EMSAD iz cijele Srbije kako bi se što prije završili pripremni, zemljani radovi i počelo s podizanjem stupova dalekovoda.

Ministrica rudarstva i energetike **Dubravka Đedović Handanović** boravila je u ponedjeljak u Šidu i tom prilikom u pratnji predsjednika Općine Šid i suradnika obišla radove na sanaciji dalekovoda u bačinačkom ataru. Na otklanjanju havarije danonoćno u veoma teškim uvjetima radilo je nekoliko ekipa *Elektromreže* i *Elektro distribucije* iz cijele Srbije. Nakon dva dana, u ponedjeljak 25. rujna, šidska trafo stanica stavljena je na napon te je normalizirana opskrba električnom energijom.

S. D.

FOTO: Općina Šid

Dužnosnici iz Požeško-slavonske županije u Matici

Dobra suradnja s Hrvatima u Srbiji

Hrvatski dom – Maticu u Subotici, sjedište hrvatskih institucija u Srbiji, posjetili su u ponedjeljak, 25. rujna, dužnosnici iz Požeško-slavonske županije, a koji su dan ranije bili gosti 23. *Festivala bunjevački pisama* u Subotici. Suradnja te županije, pojedinih lokalnih samouprava (poput Grada Pleternice i Općine Kaptol), tamošnjih ustanova i manifestacija s Hrvatima u Srbiji višegodišnja je i dobra, a postoji i mogućnost njezina proširenja, ocijenjeno je ovom prigodom.

Generalni pokrovitelj ovogodišnjeg *Festivala bunjevački pisama* bila je Općina Kaptol iz Požeško-slavonske županije. Ovo pokroviteljstvo rezultat je višegodišnje suradnje s njihovim festivalom tamburaških pjesama *Zlatni glas Zlatne doline* na kojemu nastupaju i izvođači iz Vojvodine.

Načelnik Općine Kaptol **Mile Pavičić** izrazio je zadovoljstvo *Festivalom bunjevački pisama* kao i nadu će se razmjena glazbenih izvođača još više razvijati.

»Osim što nas glazba povezuje, mi također moramo osjećati bilo naše hrvatske zajednice u Srbiji«, kazao je Pavičić.

Javna ustanova Pleternica iz istoimena grada partner je HGU-a *Festival bunjevački pisama* u prekograničnom projektu putem kojega je izgrađen i opremljen *Tamburaški klub* u *Tamburaškoj kući* u Subotici. Prostor je otvorila županica Požeško-slavonske županije **Antonija Jozić**.

»Suradnja je počela između Glazbene škole u Požegi i HGU-a *Festival bunjevački pisama*, a u posljednjih deset godina uspostavljale su nove suradnje. Hrvatska zajednica je zajednica u potrebi, a vjerujem da će, i podrškom Vlade Hrvatske, koja je iskazana u gradnji Hrvatskog doma – Matice, ali i daljnjoj suradnji Hrvatske zajednice

županija i HNV-a, ta potpora biti još snažnija te da će položaj Hrvata u Srbiji biti još bolji«, rekla je Jozić.

Grad Pleternica poznat je po uspješnom privlačenju sredstava iz fondova Europske unije, a ta znanja njihova Javna ustanova Pleternica prenijela je svojim projektnim partnerima u Srbiji – HGU-u *Festival bunjevački pisama*.

»Hrvati u Srbiji imaju na raspolaganju sve više sredstava i mogućnosti za projekte iz Republike Hrvatske. Uz partnere s naše strane, smatramo da mogu jako puno toga napraviti. Mi ćemo biti uz njih dokle god je njihovih dobrih i kvalitetnih ideja i dokle god je ljudi koji žele raditi«, kaže gradonačelnica Pleternice **Marija Šarić**.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** istaknula je važnost ovakvih posjeta i suradnji.

»Bila je ovo prilika da delegacija od petnaest članova šire upozna izazove s kojima se Hrvati u Srbiji suočavaju te da se time povećava njihova osjetljivost za naš položaj. Oni su naši misionari u Republici Hrvatskoj, a ovakvi posjeti nam puno znače jer se tijekom njih izrode i nove ideje. Osim tamburaške glazbe i Muzeja bećarca, još jedna velika poveznica s Požeško-slavonskom županijom je i Gospa od Suza, čije svetište postoji u Pleternici. Na današnjem sastanku je dogovoreno da ćemo razraditi tu ideju i napraviti poveznicu i s Crkvom. Bilo je riječi i o tome da se općine u ovoj županiji, poput Vukovarsko-srijemske županije, ujedine i pomognu s koliko sredstava mogu, a nama će to značiti puno«, rekla je Vojnić.

Dužnosnici iz Požeško-slavonske županije istaknuli su i kako bi voljeli da Hrvati u Srbiji uživaju veću financijsku potporu od tijela vlasti u Srbiji, na razini, kako su dodali, koju imaju nacionalne manjine u toj županiji.

D. B. P.

Svrstavanje pred izbore

Oporba u (najmanje) dvije kolone

Dio oporbe je 11. rujna predao zahtjev za raspisivanje parlamentarnih i beogradskih izbora do kraja 2023. godine. Predsjednik Srbije najavio je izbore za početak ožujka. Stranke iz proeuropskog bloka potpisale 21. rujna u Narodnoj skupštini Srbije »Dogovor o pobjedi«. Oporbene stranke desnog bloka na putu formiranja svoje koalicije

Ujednome se politički analitičari u Srbiji slažu, a to je da će o datumu izbora odlučiti predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** i da će taj datum biti onaj koji odgovara vladajućoj Srpskoj naprednoj stranci.

Datum koji je, nakon zahtjeva dijela oporbe za raspisivanjem izvanrednih parlamentarnih i beogradskih izbora do kraja 2023. godine, predsjednik Srbije najavio je početak ožujka. Naime, 11. rujna je dio oporbe predao zahtjev na pisarnici Predsjedništva u kojem se navodi kako »predstavnici parlamentarnih stranaka, organizatori prosvjeda »Srbija protiv nasilja«, zahtijevaju raspisivanje parlamentarnih i beogradskih izbora do kraja 2023. godine.

Dokument su uputile zastupničke grupe Demokratska stranka (Zoran Lutovac), Narodni pokret Srbije – Novo lice Srbije (Miroslav Aleksić), Ekološki ustanak (Aleksandar Jovanović Čuta), Pravac Europa – SSP, PSG, Preokret, Sloga (Marinika Tepić), Zajedno – Moramo (Nebojša Zelenović) i Zeleno-lijevi klub (Radomir Lazović). U dokumentu se, među ostalim, navodi i kako izbori »podrazumijevaju potpunu primjenu svih preporuka OEES-a o izbornim uvjetima s kojima su se nadležna državna tijela i institucije upoznali, ali ih nisu primijenili«.

Poziv na ujedinjenje oporbe

Političke stranke, koje su bile organizatori prosvjeda »Srbija protiv nasilja«, ili, kako se još naziva proeuropski blok potpisali su nakon toga 21. rujna u Skupštini Srbije »Dogovor o pobjedi«, dokument sačinjen od deset koraka, koji bi po njihovoj procjeni trebao »otvoriti široki politički prostor kako za ukрупnjavanje ideološki srodnih grupacija, tako i suradnju različitih ideoloških cjelina, odnosno cjelokupne oporbe na rušenju kriminalnog režima«.

Predstavnici ovih stranaka smatraju da je usprkos postojećim dubokim ideološkim razlikama u oporbi ovakav dogovor moguć, a njegovo postizanje vodi do izborne pobjede kroz deset koraka. Prvi korak je međusobno uvažavanje i podrška oporbenih stranaka, vrlo detaljno

opisano da će se u javnim nastupima i političkom djelovanju ophoditi s međusobnim uvažavanjem bez optuživanja, iznošenja negativnih kvalifikacija, diskvalifikacija, širenja lažnih informacija o nekoj od stranaka i organizacija i izvrtanja smisla onoga što neka strana javno iznese u izjavama ili prijedlogu programa i politika.

Drugi predviđeni korak je kontrola izbornog procesa i sprječavanje izbornih nepravilnosti, a u tome zahtijevaju primjenu svih preporuka i nalaza misije OEES/ODIHR o nedostatku osnovnih izbornih uvjeta za slobodne i demokratske izbore u Srbiji.

Sljedeći koraci su »zajednička kampanja za izlazak na izbore, suradnja kroz jednu ili više ideološki srodnih predizbornih platformi i lista, usuglašavanje programskih osnova za postizborne koalicije na osnovama konsenzusa oko ključnih pitanja«, a prvi korak nove vlasti mora biti ispunjenje svih zahtjeva prosvjeda »Srbija protiv nasilja«.

Nakon »izborne pobjede« koalijski partneri su sebi uzeli u zadatak »vraćanje demokratskih standarda u društvu devastiranom desetogodišnjom vlašću SNS-a na polju 1) vladavine prava, 2) slobode medija, 3) slobodnih i poštenih izbora i 4) slobodnom radu Narodne skupštine.

Navode kako će formirati odgovornu republičku, pokrajinsku i lokalnu vlast poštujući najviše demokratske standarde i prakse, te se obvezuju da će »rasformirati neformalne, nedemokratske strukture vladavine pomoću kojih je režim prisvojio državu i sve njene institucije i staviti van snage štetne zakone«.

Ovaj dogovor isključuje bilo kakvu mogućnost koalicija, davanja prešutne ili manjinske podrške i suradnju s vladajućim stankama (SNS i SPS) i njihovim partnerima, a stranke koje prihvate »dogovor« obvezuju na međusobno dogovaranje i koordinaciju oko svih važnih pitanja bez nametanja i dovođenja drugih pred svršen cilj.

Na koncu, u desetoj točki pozivaju se svi »kojima je cilj sigurnost i dobrobit građana, odnosno demokratska i pravedna država« na suradnju prije svega organizacije civilnog društva koje se bore za demokratske vrijednosti

i pojedince koji su se javno suprotstavljali samovolji vlasti ili bili žrtve režima.

Druga, desna kolona

Stranke iz drugog, desnog ideološkog bloka, kako sami sebe najčešće nazivaju »patriotskog«, nisu međutim pokazali interes za ovaj poziv i suradnju.

Narodna stranka nije potpisala sporazum, iako su dokument i aktivnosti ponuđeni i njima, to jest svim strankama oporbe, rekao je **Srdan Milivojević**, zastupnik DS-a, dok se **Boško Obradović** iz Dveri zahvalio na pozivu i rekao kako je bolje da idu odvojeno zbog velikih ideoloških razlika.

Obradović je rekao kako pozdravljaju ideju ukрупnjavanja, zrelost i ozbiljnost za smjenu aktualne vlasti, ali u dvije velike ideološke kolone – jednu prozapadnu, a drugu suverenističku, državotvornu i patriotsku. Smatra, pri tome, da mogućnosti tehničke suradnje postoje oko uvažavanja i nenapadanja, borbe za bolje izborne uvjete, borbu za obranu izbornih rezultata od bilo kakvog vida izborne krađe ili nepravilnosti i borbe za povećanje izlaznosti. »Dobri su to koraci u pravcu emitiranja slike zrelosti i ozbiljnosti srpske oporbe bez koje se ne može pobijediti vlast«, rekao je Obradović, i dodao kako ne bi surađivali sa strankama na vlasti, ali da sve ovisi o rezultatima izbora i kada se vidi je li moguće napraviti neku novu većinu. Obradović u koloni »državotvornih i patriotskih snaga« vidi prije svega Zavjetnike (s kojima već ima suradnju), a zatim i niz srpskih intelektualaca, srpsku koaliciju Nada, novi DSS Poks i druge parlamentarne i

vanparlamentarne stranke, udruge, istaknute ličnosti. »Jedan patriotski blok bi mogao biti najveće iznenađenje predstojećih izbora i druga najveća politička snaga poslije izbora, toliko važna i utjecajna koja bi presudno utjecala na formiranje buduće vlasti na svim nivoima«, poručio je Obradović.

Bojan Klačar iz Centra za slobodne izbore i demokraciju rekao je za TV *Novu* kako oporba nije ujedinjena »iz prostog razloga što se toliko razlikuju u ovome momentu programski, ideološki i na nivou političke taktike da ne mogu surađivati, a druga grupa razlika je povezana s činjenicom da grupacija građanskih stranaka očigledno ima bolju komunikaciju s onim ljudima koji su izašli iz Narodne stranke i napravili svoje vlastite političke organizacije, a tu se misli prije svega na **Miroslava Aleksića** i pokret **Zdravka Ponoša**.

Klačar kaže kako je ovo dokaz da se oporba neće ujediniti. »Pokušaji koji su postojali u prošlosti da građanske i desničarske stranke intenzivnije i bliže surađuju i da se prave zajedničke liste (što je također bio slučaj) i zajednički koordiniraju akcije, čini se kako više neće moći biti slučaj. Čini se da je strategija onog dijela oporbe koja je okupljena oko građanskih stranaka da se oni nađu na jednom mjestu i međusobno surađuju te ponude alternativu trenutnoj vlasti. To će sasvim sigurno utjecati i na odluku desničarskih stranaka koji će na svojoj strani političkog spektra vjerovatno napraviti određene koalicije«, rekao je Klačar za TV *Nova*.

J. D.
FOTO: Beta

Nedovoljno vidljiva i nedovoljno istražena

»Nijedna šokačka kuća nije u Srbiji zaštićena kao spomenik kulture, pa je prijedlog da se na tome poradi. Ne smijemo zaboraviti ni pokretno naslijeđe kojega čine alati, pokućstvo, nošnja. Moramo zapisivati, pisati radove, objavljivati ih, razgovarati s ljudima i tako sve to čuvati od zaborava«, kaže prof. dr. sc. Vladimir Stojanović

Bogato materijalno i nematerijalno naslijeđe podunavskih Hrvata Šokaca i to što je šokačko Podunavlje smješteno u zaštićenom području potencijal je koji može unaprijediti lokalnu zajednicu. Potvrdilo je to i istraživanje koje je provedeno kroz projekt »Uloga kulturnog naslijeđa bačkih Hrvata Šokaca u ostvarivanju funkcije Rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav«, kojega su realizirali znanstvenici s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu. Ovaj projekt dobio je potporu Pokrajinskog tajništva za visoko obrazovanje i znanstveno-istraživački rad i Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Biseri u prirodnom rezervatu

Tijekom rada na ovom projektu članovi znanstvenog tima obišli su svih sedam mjesta u šokačkom Podunavlju. Obišli su crkve, kapele, etno kuće, privatne zbirke.

»Otkrivali smo to zaista impresivno materijalno naslijeđe bačkih Hrvata Šokaca. Sedam divnih šokačkih crkava koje su se nekada ili se i danas dijele s mađarskom, njemačkom ili nekim drugim zajednicama, to su i crkve s impresivnim crkvenim slikarstvom. Crkva sv. Lovre u Sonti jedina je crkva u Vojvodini koja ime nosi

Prof. Stojanović kao paradoks navodi to što na novosadskom univerzitetu nikada nije postojao studij etnologije iako je Vojvodina prostor od skoro dva milijuna stanovnika, za koji se uvijek vezuje bogata kulturna i nacionalna raznolikost. »Svaka općina u Vojvodini trebala bi uposliti jednog etnologa da radi ono što smo mi radili kroz ovaj projekt, ali ovo je mali projekt koji bi tek trebalo razvijati«, kazao je Stojanović.

Rezultati šestomjesečnog terenskog istraživanja predstavljeni su prošlog petka u *Šokačkoj kući* u Sonti. Uz šefa Katedre za geoekologiju Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo PMF-a prof.dr. **Vladimira Stojanovića** u timu znanstvenika bili su i prof. dr. sc. **Snežana Besermenji** i prof. dr. sc. **Miroslav Vujičić**.

»Nismo u ovom projektu htjeli prisvajati naslijeđe drugih zajednica, ali je kontekst zajednice ovih prostora dao mogućnost i drugima da se iskažu. Šokačka zajednica nije neki usamljeni otok, ona ostvaruje brojne kontaktne s ljudima na ovim prostorima što zapravo daje ljepotu Podunavlja, Bačkoj i Vojvodini«, kazao je Stojanović.

iz razdoblja srednjeg vijeka. Kuriozitet je da je baš u šokačkoj zajednici. Ili recimo orgulje u crkvi u Vajskoj, koje su prenijete iz nekadašnjeg Filipova, danas Bačkog Gračaca. Ta crkva je srušena 60-ih godina prošlog stoljeća i na neki način crkva u Vajskoj čuva jedan dio te srušene crkve. Zatim, Franjevački samostan u Baču koji traje od XII. stoljeća, pa postaje križnog puta u Baču i Beregu ispisane na šokačkom govoru i to kada su Hrvati Šokci u tim mjestima živjeli s drugim narodima. Vrijedno je i impresivno slikarstvo u ovim crkvama i jedna monografija samo bi se o tome mogla napisati«, kazao je prof. Stojanović.

Nabrajajući bogato materijalno naslijeđe bačkog šokačkog Podunavlja Stojanović je izdvojio kuće nabijane pokrivene trskom, kojih skoro više i nema.

»Tu se sada trebamo zapitati hoćemo li dozvoliti da sve to nestane ili ćemo učiniti nešto da se ono što je preostalo sačuva? To je tradicionalna arhitektura ovih prostora koju su Šokci dijelili s Mađarima, Nijemcima i drugim narodima, uz neke detalje, prije svega u enteri-

jeru po kojima su se razlikovale šokačke kuće od drugih. Nijedna šokačka kuća nije u Srbiji zaštićena kao spomenik kulture, pa je prijedlog da se na tome poradi. Ne smijemo zaboraviti ni pokretno naslijeđe koga čine alati, pokućstvo, nošnja. Moramo zapisivati, pisati radove, objavljivati ih, razgovarati s ljudima i tako sve to čuvati od zaborava, a stručnih i znanstvenih časopisa čini mi se nikada nije više bilo na srpskom, hrvatskom i engleskom jeziku«, kaže prof. Stojanović.

Prekogranična kulturna ruta

Nakon šestomjesečnog istraživanja na terenu prof. Stojanović kaže da je šokačko kulturno naslijeđe u Bačkoj bogato, sadržajno i slojevito, ali nedovoljno vidljivo, nedovoljno istraženo i interpretirano i to je ono na čemu treba raditi dalje.

»Sve ove naše rezultate stavili smo u kontekst Rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav. To je jedna dragocjenost u srcu centralne Europe koja je povezala pet država: Austriju, Sloveniju, Hrvatsku, Mađarsku i Srbiju. Na prostoru 931.000 hektara je 900.000 stanovnika i brojni prirodni ekosustavi, zaštićene vrste, ali i brojne kulture lokalnog stanovništva. Svatko u svojim državama treba inicirati međusobno povezivanje i zajedničko

razvijanje projekata koji će se baviti zaštitom prirode i kulturnog naslijeđa, jer su rezervati biosfere laboratoriji održivog razvoja u kome se čuva priroda, ali i kulturna raznolikost. To znači da se potencijalno možemo povezati s 900.000 ljudi, da možemo zajednički raditi na zaštiti prirode, čuvanju kulturnog naslijeđa i razvoja turizma. To je dio Europe, koja je po turističkom prometu najvažniji kontinent, prijestolnica svjetskog turizma. Kada dodamo Sloveniju, Hrvatsku, Austriju, turistički značajne države u Europi, Mađarsku koja ima odličnu tradiciju očuvanja kulturnog naslijeđa, mislim da jedni drugima na ovim prostorima možemo puno dati«, kaže prof. Stojanović.

Sljedeći korak trebao bi biti osnivanje suvremenog polifunkcionalnog centra za interpretaciju šokačkog i naslijeđa drugih naroda u sklopu rezervata biosfere.

»Taj polifunkcionalni centar vrijedi milijun eura, jer se sve više otvaraju fondovi Europske unije, prekogranični projekti su prednost za sve nas; uskoro će biti moguća partnerstva iz tri države. Eto prijedloga za jedan IPA-a projekt očuvanja baštine u sklopu rezervata biosfere. Dalje treba raditi na katalogizaciji pokretnog naslijeđa, inzistirati na očuvanju pojedinačnih objekata etnografskog naslijeđa. I najzad jedna prekogranična kulturna ruta šokačkog naslijeđa, ili je barem razvijati, je unutar Srbije«, kazao je na kraju voditelj projekta.

Prikazu rezultata istraživanja prisustvovali su predsjednica Općine Apatin **Dubravka Korać**, v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**, predstavnici HNV-a **Lazar Cvijin** i **Filip Čeliković** i dopredsjednica DSHV-a i članica Odbora za kulturu HNV-a **Renata Kuruc**. Domaćin je bila KPZH Šokadija.

Z. V.

Srbija i Europska unija (III.)

Više od trećine mladih ima negativan stav prema EU

Ulazak Srbije u Europsku uniju podržava 36 posto mladih. Oko 60 posto mladih smatra da Srbija ne treba uvoditi sankcije Rusiji, a čak 31 posto je za to da Srbija vrati punu vlast na Kosovu vojnim sredstvima

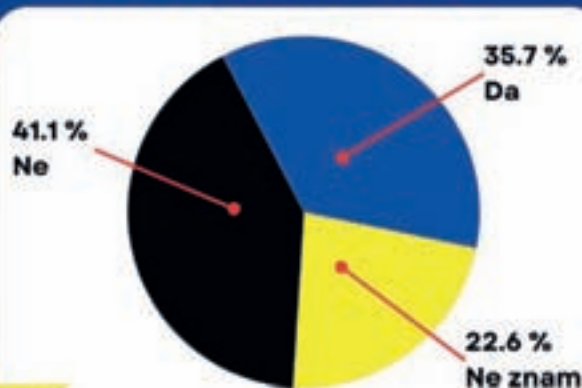
Posljednje Demostatovo istraživanje javnog mnijenja rađeno prije tri mjeseca pokazalo je da je u Srbiji došlo do blagog rasta broja pristalica ulaska Srbije u Europsku uniju. Demostatovi istraživači to tumače pragmatizmom i zabrinutošću građana Srbije zbog ekonomskih posljedica odustajanja od europskih integracija. Jedno drugo istraživanje, koje je među mladima uradila Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS), pokazuje drugačije: mladi imaju negativnije mišljenje o Europskoj uniji nego što je to bilo prije godinu dana.

Žene neodlučno, muškarci protiv

Istraživanje stava mladih Krovna organizacija mladih Srbije provela je na uzorku od 1.600 mladih iz svih dijelova Srbije. Njih 19 posto bilo je s osnovnim obrazovanjem, 51 posto sa srednjim, a visokoobrazovanih je bilo skoro 30 posto. Neutran stav prema Europskoj uniji ima više od 44 posto mladih, negativan skoro 40 posto, a pozitivan stav prema EU ima samo 16 posto mladih. Ulazak Srbije u Europsku uniju podržava 36 posto mladih, protiv je 41 posto, a 23 posto ne zna kako bi se izjasnilo o tome. Najviše protivnika članstvu u EU je u istočnoj i centralnoj Srbiji, a najmanje u Beogradu i istočnoj i južnoj Srbiji. U Vojvodini čak 40 posto mladih misli da Srbija ne treba pristupiti EU. Među pristalicama članstva u EU najviše je mladih u starijoj dobi između 25 i 30 godina. U toj uzrasnoj dobi i najviše je protivnika ulaska Srbije u EU, ali je i najmanje onih koji su po tom pitanju neodlučni. Bez obzira na dob, oko trećine pripadnika ženskog spola ne zna treba li Srbija ili ne postati članica EU. Pripadnici muškog spola imaju o tome svoj stav i njih skoro 50 posto je protiv ulaska Srbije u Europsku uniju. »Mladi u ovom trenutku ne vide EU kao garant stabilnosti, sigurnosti i nekog prosperiteta«, rekla je generalna tajnica KOMS-a **Miljana Pejić**.

Prema mišljenju mladih, Srbija još uvijek nije postala članica EU jer ne želi priznati neovisnost Kosova. Drugi

STAVOVI MLADIH PREMA PUTU SRBIJE U EU

razlog su Rusija i Kina s kojima Srbija ne želi prekinuti dobre odnose, a treći razlog su kriteriji koje Srbija još nije ispunila, a tiču se demokracije i vladavine prava. Oko 60 posto mladih smatra da Srbija ne treba uvoditi sankcije Rusiji. Na pitanje što bi Srbija trebala uraditi po pitanju Kosova čak 31 posto je za to da Srbija povрати punu vlast na Kosovu vojnim sredstvima. Oko 20 posto mladih je za to da se radi na pomirenju Albanaca i Srba, a da se rješenje statusa Kosova ostavi za kasnije.

U odnosu na istraživanje rađeno prethodne godine opala je potpora demokraciji i pozitivna percepcija o Europskoj uniji među mladima. »Njihov stav prema demokraciji i dalje se najbolje može opisati kao ambivalentan, dok se stav prema EU može opisati kao blago negativan«, navodi se u Zaključku Alternativnog izvješća Krovne organizacije mladih Srbije. Najznačajnija promjena u

odnosu na prethodno izvješće, nastala u kontekstu višemjesečnih tenzija na Kosovu, jest porast potpore vojnom rješenju ovog pitanja među mladima. Mladi preferiraju vanjsku politiku »balansiranja« i protive se članstvu u NATO. »Mladi najčešće ne žele birati, zato što žele da Srbija balansira. To tumačimo time kakav je javni diskurs, narativ, kao i kakav je njihov emotivni dojam o vanjskoj politici«, rekla je Pejić.

Većina mladih EU ne vidi kao garant mira i stabilnosti niti smatraju da je rad europskih institucija vidljiv i transparentan. Više njih smatra da se Europska unija raspada i da neće još dugo opstati.

Erasmus, što je to?

Europa više nije toliko poželjna ni kao regija u koju bi se mladi rado iselili. Europu kao svoj izbor vidi nešto iznad 55 posto mladih, a samo prije godinu dana taj procent bio je skoro 72 posto.

Krovna organizacija mladih Srbije istraživala je i uključenost mladih u programe Europske unije za mlade. Za to istraživanje odabrana je fokus grupa u Vranju u kojoj su bili srednjoškolci iz tog grada. Cilj je bio i utvrđivanje stavova i informiranost mladih u vezi s europskim programima za mlade (poput programa *Erasmus+*). Rezultati pokazuju da više od 70 posto njih nije sudjelovalo u programima EU, više od 16 posto ne zna da takvi programi uopće i postoje, dok je tek 12 posto njih sudjelovalo u nekom europskom projektu.

»Većina mladih nije čula za program *Erasmus+*, koji smo uzeli za primjer kao najpoznatiji, osim sudionika koji

je bio dio razmjene studenata. Mladi nisu sigurni, ali pretpostavljaju da postoji pomoć Europske unije u području omladine i omladinske politike. Smatraju da je pomoć nevidljiva. Na pitanje jesu li omladinske udruge promotori europskih vrijednosti nismo dobili odgovor od mladih, pa zaključujemo da nisu informirani, kao i da se organizacije većinom bave lokalnim temama. Mladi nisu upoznati ni s ostalim programima koji su financirani od Europske unije«, navodi se u izvješću Krovne organizacije mladih Srbije.

Trenutnačni program *Erasmus+*, koji traje od 2021. do 2027. godine, ima proračun od 26 milijardi eura i pruža mogućnost za više od četiri milijuna ljudi da se školuju, obučavaju, steknu radno iskustvo i volontiraju u inozemstvu. Srbija je postala punopravni član programa *Erasmus+* od raspisivanja natječaja 2019. godine.

Program *Erasmus+* nastoji da u razdoblju od 2021. do 2027. godine osigura sudjelovanje još većem broju sudionika i organizacija. Novi program ističe inkluzivnost, zelene inicijative i digitalizaciju kao ključne i najvažnije prioritete koje podržava kroz niz financijskih mehanizama, zatim jačanje građanskih vrijednosti, dijalog kultura, toleranciju i razumijevanje društvenog, kulturnog i povijesnog naslijeđa. Opći cilj programa je da, kroz cjeloživotno učenje, podrži obrazovni, profesionalni i osobni razvoj pojedinaca u području obrazovanja, obuka, omladine i sporta. Pojedinci mogu provesti period mobilnosti ili volontiranja u inozemstvu i dobiti jezičnu obuku. *Erasmus+* također podržava nastavu, istraživanje, umrežavanje i raspravu o politikama o EU temama.

Z. V.

Kritičko mišljenje se suspendira

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Prvi okrugli stol u okviru javne rasprave o Nacrtu Zakona o javnom informiranju i medijima i Nacrtu Zakona o elektroničkim medijima održan je 13. rujna u Beogradu, zatim su uslijedili okrugli stolovi u Nišu, Novom Sadu ovoga tjedna, a 4. listopada slijedi okrugli stol u Kragujevcu. Time se završava serijal okruglih stolova, ali vrlo vjerojatno ne i rasprava u društvu o tome kakvi su danas mediji i kakvi bi oni trebali biti – koji rade u skladu s profesionalnim i etičkim normama, koji informiraju, a ne manipuliraju i ne potiču agresiju i nasilje. Stanje u medijima i nezadovoljstvo medijima jedna je od stalnih tema od početka višestranačja u Srbiji, a posljednjih mjeseci i jedna od tema prosvjeda koji se održavaju od svibnja, nakon višestrukih ubojstava. Hoće li ovi zakoni pridonijeti da se situacija u medijima poboljša i da se profesionalni i etički standardi poštuju, a da oni koji to ne poštuju budu sankcionirani, među ostalim govori za naš tjednik profesor u mirovini Fakulteta političkih nauka

u Beogradu dr. sc. **Rade Veljanovski**, dugogodišnji novinar i urednik, autor brojnih knjiga i radova o novinarstvu, medijima i medijskoj politici.

► **U tijeku je javna rasprava o Nacrtu Zakona o javnom informiranju i medijima i Nacrtu Zakona o elektroničkim medijima. Jesu li predloženi nacrti zakona bolji od postojećih i hoće li razriješiti najveće probleme u medijima?**

Najprije treba podsjetiti da se s izradom nacrtu oba zakona mnogo kasnilo i da su trebali odavno biti napisani, a i usvojeni. Budući da je takva inicijativa u rukama države, od nje se očekivalo da se posao obavi na vrijeme ili da se čuje prihvatljivo obrazloženje zašto se to nije dogodilo, međutim, takvog objašnjenja nema. Već ove okolnosti ukazuju kako nije sve u redu s izmjenama zakona, jer ovu fazu regulatornih promjena treba promatrati kao doprinos poboljšanju medijskog sustava i prilagođavanja standardima i iskustvima demokratskog svijeta, prije sve-

Bojim se da donošenje novih zakona, čak i s boljim odredbama, ne bude samo iluzija da se nešto stvarno mijenja, jer nam je mnogo više potrebna promjena prakse nego regulative. Tome trebaju doprinijeti svi: mediji, novinari, vlast, regulatorna i samoregulatorna tijela, pa i sami građani * Jedno od najspornijih pitanja je odbijanje vlasti da se u momentu donošenja novog Zakona o elektroničkim medijima bira novi sastav Savjeta REM-a * Postoje mediji za koje se opravdano kaže da su režimski, ne postoji polje za stalnu debatu o najvažnijim društvenim pitanjima i za sučeljavanje mišljenja

ga Europe. U tom smislu predloženi nacrti zakona sadrže izvjesna poboljšanja, ali i vrlo zabrinjavajuće odredbe, koje mogu našu medijsku situaciju vratiti u neka prošla vremena.

► **Što novi zakoni donose u pozitivnom smislu, a što ostaje neriješeno ili problematično?**

Zakon o javnom informiranju i medijima bolje definira javni interes, razrađuje detaljnije proces projektnog sufinanciranja medija, više se bavi položajem novinara, a Zakon o elektroničkim medijima bolje precizira definicije koje se u zakonu koriste, ozbiljnije određuje obaveze Regulatora, prije svega u pogledu nadzora nad pružateljima medijskih usluga, bolje precizira okolnosti u kojima se izriču mjere elektroničkim medijima koji krše zakon. U ovom zakonu se mnogo preciznije određuju kriteriji koje trebaju ispuniti članovi Savjeta REM-a i iz ovlaštenih predlagača isključuju nadležni odbori republičke i pokrajinske skupštine. Ima i drugih pitanja koja se dosljednije razrađuju, ali ostaju i velike dileme. To je u Zakonu o javnom informiranju i medijima način kojim treba onemogućiti da se prilikom odluka o projektnom sufinanciranju javni novac daje medijima koji krše profesionalne i etičke standarde, jer jedan broj medija i novinarskih udruga ne žele prihvatiti da se za to koriste nalazi Savjeta za štampu, kao tijela samoregulacije. Drugi veliki problem je omogućavanje da poduzeća, čiji je osnivač ili vlasnik država, mogu osnivati medije, što je drastično vraćanje unazad. Jedno od najspornijih pitanja je odbijanje vlasti da se u momentu donošenja novog Zakona o elektroničkim medijima bira novi sastav Savjeta REM-a, što direktno proizlazi iz medijske strategije usvojene u siječnju 2020. godine i to od strane Vlade Srbije.

► **Ministar informiranja i telekomunikacija Mihailo Jovanović je rekao da su zahtjevi medijske zajednice uvaženi i da zajedno s medijskom i novinarskom zajednicom rade na unaprjeđenju medijske scene. Jesu li zaista uvaženi zahtjevi medijske i novinarske zajednice?**

Nažalost, to je samo djelomično točno, jer neke veoma važne inicijative nisu prihvaćene i o njima se vodi rasprava. Medijska i novinarska zajednica nije jednoglasna, ona je vrlo heterogena, a u jednom broju slučajeva oči-

gledno je da se pojedinci i jedan broj manjih udruga ne skriveno zalažu za partikularne interese, koji su suprotni javnom interesu.

► **Hoće li se novim zakonima riješiti pitanje javnih servisa (RTS, RTV) i njihove uloge u ostvarivanju javnog interesa?**

Spomenutim zakonima se vrlo malo tretiraju javni servisi. U njima se oni tek načelno spominju, jer rad javnih servisa regulira poseban Zakon o javnim medijskim servisima koji trenutno nije obuhvaćen promjenama iako bi za to bilo razloga. Ima najava da će i ovaj zakon doživjeti izmjene, ali se još ne zna kada će početi rad na njemu.

► **Također, ministar kaže kako će se ostvariti veća nezavisnost i profesionalnost u radu Regulatornog tijela za elektroničke medije. Kako to novi nacrt zakona garantira?**

Nove odredbe koje su ušle u Nacrt Zakona o elektroničkim medijima predviđaju veću samostalnost i djelotvorniji rad REM-a. Međutim, za tako nešto nije moguće osigurati garancije u zakonu već u izboru članova Savjeta i njegovom praktičnom ponašanju. I do sada nismo imali loše odredbe, ali REM nije dovoljno radio u skladu sa zakonom i svojim obavezama. Nažalost, u tome je imao podršku vlasti, pa su kritike stručne i opće javnosti ostale bez odgovora. Zato je i važno promijeniti sastav Savjeta Regulatora, odmah poslije donošenja novog zakona, jer se postavlja pitanje kako će članovi ovog tijela, koji do sada nisu radili dovoljno odgovorno i koji su doprinijeli lošim odlukama u odnosu na ponašanje medija, sada ostvarivati zakon koji je zahtjevniji. Našoj javnosti treba biti jasno: kada se u vezi s medijima i regulatornim tijelom govori o nezavisnosti, misli se prije svega na nezavisnost od države, od vlasti. To je standard. Te nezavisnosti do sada nije bilo.

► **Kako ocjenjujete rješenja za rad nakladnika medija čiji su osnivači vijeća nacionalnih manjina. Jesu li ponuđena rješenja dobra?**

Nije jednostavno regulirati ovo pitanje, jer s jedne strane i ovi mediji trebaju biti odmaknuti od bilo kakvog političkog utjecaja, što nije sasvim moguće ako su osnivači vijeća nacionalnih manjina, a s druge, po principu pozitivne diskriminacije ovim medijima treba pomoći da opsta-

nu. U ponuđenim rješenjima, imam dojam da se više radi o financiranju, a ne o sufinanciranju i svakako nije dobro što etičke kodekse trebaju donositi nacionalna vijeća i nakladnici medija. To je loš presedan. Takve dokumente isključivo donose sami novinari i mediji, jer su to dokumenti samoregulacije.

► **Do sada je bilo puno problema i nejasnoća i u projektnom sufinanciranju medija. Hoće li novi zakon poboljšati i učiniti transparentnim ovaj proces, kako obećavaju predlažaći?**

To je jedno od najtežih pitanja nove regulacije. Prvo, treba reći da je izvorno cilj projektnog sufinanciranja bio da se pomogne malim, uglavnom lokalnim medijima, koji su bitni za ostvarivanje javnog interesa, ali teško mogu opstati na tržištu jer, nažalost, ono što je u javnom interesu često nije komercijalno. Sadašnjim prijedlogom se previše široko obuhvaćaju mediji koji mogu konkurirati za

Ogromna je količina lažnih vijesti, govora mržnje, vulgarnosti i banalnosti. Odgovornost je i na profesionalnim komunikatorima, novinarima i medijima, strukovnim udrugama, edukatorima. Za bolje stanje nužan je doprinos i sazrijevanje svih, a prije svega razvijanje svijesti da je u polju medija na prvom mjestu javni interes, medijski i politički pluralizam i dosljedno provođenje odredaba zakona i etičkog kodeksa.

javni novac, čak i oni koji su visokotiražni ili imaju pokriven cijeli teritorij države, što samu ideju dovodi do apsurd. Razumije se, najveći problem je kako postići to da novac ne dobijaju oni koji ga po svom radu ne zaslužuju, što se do sada uveliko događalo. Sadašnja formulacija da se stavovi Savjeta za štampu uzimaju u obzir samo za medije koji priznaju nadležnost tog tijela, ako ostane u zakonu, ide na ruku baš onima koji krše novinarski kodeks.

► **Na koncu, može li i hoće li zakon doprinijeti kvalitetnijem programu i sadržajima u medijima, televizijskim prije svega, na javnom servisu i u privatnim medijima?**

To se uvijek očekuje od zakona, ali ni dosadašnji zakoni nisu sprječavali medije da imaju kvalitetnije sadržaje. Međutim, većina komercijalnih televizija, pa i javni servisi to nisu poštovali u dovoljnoj mjeri, posebno u informativnim programima. Tome je doprinosio i REM. Bojim se da donošenje novih zakona, čak i s boljim odredbama, ne bude samo iluzija da se nešto stvarno mijenja, jer nam je mnogo više potrebna promjena prakse nego regulative. Tome trebaju doprinijeti svi: mediji, novinari, vlast, regulatorna i samoregulatorna tijela, pa i sami građani.

► **Ministar je također rekao i kako će uvažiti svaki prijedlog i sugestiju koji budu poboljšali odredbe nacrtu ovih zakona ali da, za sada, nema sugestija. Vjerujete li da će se tako i dogoditi, odnosno da će se**

zahtjevi i prijedlozi medijskih profesionalaca i udruženja, odnosno struke poštovati?

Nije poznato koliko je do sada prijedloga i sugestija u pisanoj formi stiglo na adresu nadležnog ministarstva. Vjerojatno će toga biti, uglavnom u posljednjem trenutku. Od onoga što se do sada čulo u javnoj raspravi, ministar ne prihvaća neke krucijalne prijedloge i sugestije, čak ni one koje su u suglasnosti s medijskom strategijom, kao na primjer izbor novog Savjeta REM-a poslije donošenja zakona. Također, izričito se odbija zahtjev da se državi ne omogući vlasništvo nad medijima, jer, jasno je, time se podržava interes *Telekoma*, odnosno države, a ne javni interes.

► **Iz Koalicije za slobodu medija tvrde kako je u oba nacrtu zakona sporno to što se dozvoljava da vlasnik medija može biti privredno društvo koje je osnovala država, što prije nije bilo dozvoljeno. Vraćali se država u medije i je li ikada nestao njen utjecaj i moć u medijima?**

To jeste veliki problem. Pabirče se primjeri u Europi gdje državni telekomi imaju po neki medij i često se to tvrdi i za zemlje u kojima tako nešto nije moguće, kao što je Njemačka, na primjer. Potpuno se zanemaruje činjenica da druge zemlje imaju vrlo ozbiljne kontrolne mehanizme koji ne dopuštaju da se preko takvih medija prenosi propagandni utjecaj države, odnosno vlasti. Kod nas nikada nije nestao utjecaj države na medije, naprotiv on je godinama sve veći, a sada postoji opasnost, da, usprkos jednom broju boljih odredaba u zakonima, taj utjecaj bude drastičan i poremeti medijsko tržište i onemogućiti medijski pluralizam i nediskriminatornost, što se formalno garantira zakonom.

► **Po indeksu slobode medija međunarodne organizacije Reporteri bez granica, Srbija je na 91. mjestu, posljednja među državama Zapadnog Balkana. Što su glavni uzroci tako lošeg stanja u medijima već dugi niz godina, a kako se čini stanje se ne poboljšava?**

Upravo je nepoštovanje vlastitih zakona i standarda i iskustva demokratskog svijeta osnovni uzrok. Najodgovornija je država, jer ne potiče demokratsku transformaciju medijskog sustava, ali i ostali politički i društveni akteri doprinose lošim odnosima u javnoj sferi. Politička situacija govori o nezrelosti naše demokracije, zbog čega tranzicija predugo traje. Nema dovoljno svijesti o objektivnom informiranju i slobodi izražavanja kao »kiksiku demokracije«. Kritičko mišljenje se suspendira, postoje mediji za koje se opravdano kaže da su režimski, ne postoji polje za stalnu debatu o najvažnijim društvenim pitanjima i za sučeljavanje mišljenja. Ogromna je količina lažnih vijesti, govora mržnje vulgarnosti i banalnosti. Odgovornost je i na profesionalnim komunikatorima, novinarima i medijima, strukovnim udrugama, edukatorima. Za bolje stanje nužan je doprinos i sazrijevanje svih, a prije svega razvijanje svijesti da je u polju medija na prvom mjestu javni interes, medijski i politički pluralizam i dosljedno provođenje odredaba zakona i etičkog kodeksa.

► **Kako vidite prosvjede, njihov učinak i svrhu danas, nakon nekoliko mjeseci demonstracija, šetnji? Kakav će biti njihov epilog i što su prosvjedi donijeli u medijskom i političkom smislu? Vi ste izrazili sumnju u to da prosvjedi mogu donijeti promjene?**

Prosvjedi su potpuno opravdani i razlozi zbog kojih su pokrenuti su bili više nego jasni. Na ulice Beograda i ostalih gradova izlazili su ljudi koji su s razlogom bili zabrinuti za sigurnost svoje djece, svojih porodica. Nije, međutim, isto izražavanje nezadovoljstva protiv nečega što se dogodilo i što je u društvu prisutno i postavljanje zahtjeva što da se promjeni. Artikulacija zahtjeva je razvodnila energiju prosvjeda, jer se išlo preširoko jer su u zahtjevima pokrenuta sva teška pitanja sadašnjeg trenutka, što nije racionalno. Najveći broj zahtjeva upućen je predsjedniku **Aleksandru Vučiću**, čak i onih koje on ni po kakvom osnovu ne može ispuniti, kao što je ukidanje pojedinih medija, oduzimanje dozvole za nacionalno pokrivanje, smjena REM-a. Tako oporba koja kritizira predsjednika da je previše ingerencija uzeo u svoje ruke, praktično učvršćuje njegov položaj. Mislim da su građani, kojih na prosvjedima ima sve manje, ipak pokazali veću zrelost nego oporba. Oporba traži izbore do kraja godine, a nema dovoljno indicija da je za njih spremna ni zajedno ni u više kolona.

► **Kakvom vidite ulogu medija u društvu? Konkretno doprinose li mediji povećavanju agresije u društvu, među mladima ili recimo doprinose li lošim odnosima s pojedinim susjednim zemljama?**

Mediji su na veoma niskim granama u obavljanju svoje društvene funkcije, s izuzetkom malog broja onih koji imaju profesionalno i etičko novinarstvo, objektivno informiraju i omogućuju kritičko mišljenje i slobodnu artikulaciju političkih stavova. Veći je broj medija koji svakodnevno, bezočno promoviraju režimsku propagandu ne ustručavajući se da najotvorenije hvalje i najštetnije poteze vlasti, apologetski se dodvoravajući nositeljima najviših političkih funkcija. Propagandno-interesno antinovinarstvo je veoma rasprostranjeno i to svakako ne doprinosi razumijevanju društvenih pojava i procesa i objektivizaciji stvarnosti. Mladi nisu u stanju shvatiti uzročno-posljedične relacije sadašnjosti i bliže prošlosti i nekritički prihvaćaju stavove koji im se svakodnevno serviraju, što stvara nove ili produžava stare antagonizme. Većina medija potiče loše odnose sa susjednim zemljama, na način koji podsjeća na osamdesete i devedesete, čime samo dokazuju da su nesamostalni i da je njihova uređivačka koncepcija produžena ruka vlasti.

FOTO: Beta

Program prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije

Novci za očuvanje duhovne baštine

Župa uzvišenja sv. Križa u Rumi preko projekta prekogranične suradnje dobila je 15.555,51 eura. Župnik Josip Ivešić kaže kako su novci opredijeljeni za prenamjenu prostorije iznad sakristije u izložbeni prostor liturgijskih eksponata

Hrvatsko Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije i ove godine ostvaruje Program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije preko kojega se financira 25 projekata. Princip funkcioniranja ovih projekata je po standardnoj praksi Europske unije, glavni partner iz Hrvatske i partner udruga iz Srbije. Ove godine za Hrvate u Srbiji izdvojeno je više nego prošle godine – 530.000 eura, a naredne godine će taj iznos, kako je najavljeno, biti povećan na dva milijuna eura.

Sredstva su dobile udruge, župe i druge crkvene organizacije, obrazovne i druge institucije, medijske kuće, općine, županije...

U ovome broju predstaviti ćemo tri projekta vezana za kulturni i duhovni život Hrvata u Srbiji.

Novi skener Ivanu Antunoviću

Katoličko društvo *Ivan Antunović* iz Subotice novcima dobivenim preko programa prekogranične suradnje ku-

pilo je skener za knjige. Predsjednik Društva vlč. **Josip Štefković** kaže kako im je ovakav uređaj bio potreban jer imaju veoma bogatu knjižnicu, ali ne i uposlenu osobu koja bi te knjige mogla izdavati. Također navodi on i da posjeduju knjige od izrazite vrijednosti koje ne žele posuđivati, tako da će u budućnosti većina djela iz knjižnice biti dostupna i lako pretraživa na njihovoj mrežnoj stranici www.kdias.org.

Kupljen je skener 2 x A3 formata, kojim je omogućeno neinvazivno skeniranje knjiga. Odobrena sredstva preko projekta su 9.915,55 eura što je pokrilo dvije trećine troškova kupovine (bez PDV-a).

»Društvo do sada nije imalo skener i ovo će nam dobro doći, jer će naša knjižnica postati dostupnija. Licitira se da posjedujemo 30.000 knjiga, ali je teško utvrditi njihov broj jer se nalaze na nekoliko lokacija. Najvažniji zavičajni naslovi su u prostorijama župe sv. Rok. Trenutačno radimo popis knjiga pa ćemo znati i čega i koliko imamo«, kaže vlč. Štefković i dodaje da u planu imaju skenirati i stare matične knjige u suradnji sa Subotičkom biskupijom i vrijedne knjige iz samostana ili župa.

Društvo je već započelo s digitalizacijom. Prema riječima predsjednika, prvo su se digitalizirala djela **Ivana Antunovića** – *Bog s čovjekom na zemlji*, *Čovjek s Bogom*, *Odmetnik* te neobjavljeni rukopisi o postu na mađarskom. Digitalizirana je i bibliografija *Subotičke Danice*, te *Pisme nuz sviću* **Milivoja Prčića**.

Kako navodi predsjednik Društva, još uvijek nemaju osigurana sredstva za osobu koja će digitalizirati, ili model po kojemu će ovaj posao funkcionirati.

Projekt je realiziran u suradnji s Miholjačkim poduzetničkim centrom, Lokalnom razvojnom agencijom, a ukupna vrijednost projekta je 16.237,01 eura.

Crkveni izložbeni prostor u Rumi

Župa uzvišenja sv. Križa u Rumi preko projekta prekogranične suradnje dobila je 15.555,51 eura. Župnik **Josip Ivešić** kaže kako su novci opredijeljeni za prenamjenu prostorije iznad sakristije u izložbeni prostor liturgijskih eksponata.

Dobivena sredstva uložiti će u renoviranje prostorije u kojoj će biti izložena postavka, dijelom renoviranje sakristije i nabavom inventara koji će poslužiti za riznicu, navodi župnik Ivešić.

Radovi na renoviranju prostorije su započeli prije nekoliko dana.

Župa u Rumi projekt realizira u suradnji s Općinom Gorjani iz Hrvatske, a njegova ukupna vrijednost je 22.947,51 eura.

Ljetnikovac u Žedniku

U dvorištu župe sv. Marka Evanđelista u Žedniku izgrađen je novi ljetnikovac. Sredstva za njegovu izgradnju u iznosu od 13.600 eura osigurana su putem prekogranične suradnje Srbije i Hrvatske, odnosno župe iz Žednika i Pakraca. Ukupna vrijednost projekta iznosi 24.000 eura.

»Kada sam prošle godine došao u ovu župu, primijetio sam da crkva, s obzirom na to da je stara, ima dosta stvari koje imaju povijesnu i kulturnu vrijednost. To su liturgijska ruha, liturgijsko posuđe i knjige – liturgijske ili neki katekizmi. Rodila mi se želja da to adekvatno smjestim prije svega kako bih ih sačuvao od propadanja, ali i omogućio njihovu prezentaciju drugima. Kod nas u crkvi barem jednom mjesečno dođe neka skupina turista pa ćemo im ubuduće moći pokazati povijesnu i kulturnu baštinu župe i preko ovih predmeta«, kaže vlč. Ivešić.

Žednički župnik vlč. **Franjo Ivanković** kaže kako će se ljetnikovac površine preko 30 m² koristiti za pastoralni rad, ali i da će biti dostupan mještanima sela za druge sadržaje.

Sljedeće što mu je u planu uraditi u župi je obnova fasade na župnoj kući, za što će, kako kaže, sredstva također pokušati dobiti preko prekogranične suradnje sljedeće godine.

J. D. B.

Iščekujući barbare

Naš pogranični grad Subotica i njena okolina, nazvana još i »Kapija Srbije«, postala je poprište oružanih sukoba, ali ne između grupa građana različite nacionalne pripadnosti (kao u drugoj Pokrajini Srbije) nego između različitih naoružanih grupa (e)migranata čak i u centru grada, na Paliću, Kraljevom Brigu i u okolnim pograničnim šumama. Rezultati sukoba su mrtvi, ranjeni i uhićeni ljudi, zapljena naoružanja, deportacija (e)migranata u tzv. prihvatne centre koje oni redovito napuštaju i ponovo su u pograničnom pojasu sa željom da nekako prijeđu u susjednu Mađarsku i da idu dalje u razvijenije dijelove EU: Njemačku, Belgiju, Nizozemsku. Srećom, još nitko od domaćih stanovnika zasad nije stradao. Migranti i njihovi pomagači okupirali su dio prostora šume i vinograda. Tu se skupljaju, logoruju, pljačkaju, beru kukuruz i plodove vrtova i vinograda. Za ove teritorije se bore međusobno. Razmišljajući o ovim događajima, sjetio sam se jednog romana kojeg sam davno-davno čitao. Zapravo naslov ovog feljtona je i naslov knjige: *Iščekujući barbare*, autor je **John M. Coetze**, južnoafrički pisac. Roman je prvi put objavljen 1980. godine, 2003. je dobio Nobelovu nagradu, a nedavno (2019.) je snimljen i film što dokazuje da je tema filma i danas vrlo aktualna. Kada sam je sredinom osamdesetih godina prošlog vijeka uzeo u ruke, mislio sam da se radi o rimskoj granici, limesu prema barbarima koji je bio uz Dunav. Teritorij našeg grada bio je zapravo u terra Barbaricum. Prevario sam se, jer je radnja romana smještena u nedefinirano vrijeme i prostor; odigrava se u jednom pograničnom gradu kojim upravlja jedan Magistrat. Kontekst je južnoafrička stvarnost 70-ih i brutalnost sustava u obračunu s političkim protivnicima. Neki kritičari smatraju da je roman orwelovski i podsjeća na režim bivšeg SSSR-a.

Obavezno raspoređivanje migranata?

Danas ujutro slušao sam uvodno izlaganje premijera, prije početka novog ciklusa zasjedanja mađarskog parlamenta. On se oštro suprotstavio ideji da se migranti pod obavezom rasporede u zemljama članicama EU. Rekao je: »Ne pristajemo da se stvore migrantska geta u našoj zemlji«. Naime, ideja je da se migranti smjeste u posebnim logorima na granici, dok se u doglednom roku ne riješi pitanje njihovog statusa, a poslije ih treba pustiti da idu dalje. Rekao je još i to da će i nadalje »oštro braniti našu južnu granicu koju neprekidno napadaju migranti uz pomoć krijumčara ljudi, koji sada već pucaju na graničare i njihova vozila«. Ne tako davno sastali su se naš predsjednik republike, kancelar Austrije i premijer Mađarske da pokušaju zajednički riješiti ovaj gorući problem »balkanske migrantske rute«. Slične probleme ima i Italija, Španjolska i Francuska. Interesantno je da se predloženo rješenje ne

odnosi na razmještanje oko sedam milijuna izbjeglih iz Ukrajine. Već je jednom pokušano ovakvo slično rješenje, ali neuspješno, jer većina država nije izvršila odluku. Sada je predloženo i plaćanje novčane kazne onim zemljama koje ne izvršavaju ovakvu odluku. Shodno osnovnom ugovoru o udruživanju u EU ovakvu odluku trebaju jednoglasno prihvatiti rukovoditelji država-članica. Po riječima premijera susjedne zemlje, briselski birokrati rade na tome da zaobiđu ovu odrednicu prije iduće godine, kada će u zemljama

Detalj ograde migrantskog prihvatilišta

članicama biti održani izbori za EU parlament, jer strahuju da će liberalno i socijalističko orijentirane partije, koje sada imaju većinu, izgubiti većinu naspram nacionalno-kršćansko orijentiranim partijama koje nagovještavaju donošenje drugačijih rješenja o aktualnim problemima: energetski, migrantski ili rat u Ukrajini. Zapravo, vodit će se »bitka« između pristalica »ujedinjene države europe« i pristalica udruženih suverenih nacionalnih država. U ovom pogledu predsjednik naše države i premijer Mađarske imaju potpuno identični stav.

Nova seoba naroda!

Barbarski narodi nekad su napadali Rimsko carstvo zbog njegovog bogatstva koje im je često plaćalo i neku vrstu poreza za mir. Često su ih primali u pomoćnu vojnu službu, to su najčešće bili Germani, Huni, Sarmati. Danas, također zbog bogatstva EU, milijuni »napadaju« EU, ali sada im je glavno oružje ljudska prava tzv. izbjeglih s ratnih područja, koje se manifestira u socijalnim davanjima u najbogatijim zemljama EU. Većina tih mladih ljudi s bliske i daleke Azije, odnosno Afrike, ne dolazi da radi, jer nemaju ni spremu (eventualno vojnu obuku), cilj im je smještaj, hrana i socijalna pomoć iz koje mogu izdržavati članove porodice u njihovoj domovini. Stav »antimigranata« je da im treba pomoć u njihovim državama razvijanjem industrije, poljoprivrede i prerade tih proizvoda. Nama ostaje da čekamo da i naša Vlada preuzme oštrije mere.

Panonska savana

Svaka sredina kojoj je stalo do njegovanja vlastita duha po pravilu ima i svoje urbane legende. Poznate su, recimo, priče da je **Lazo Čvarak** platio risare da »kose« nepostojeće žito oko Gradske kuće, odnosno da je **Stipan** što je »nosio vince« nekim slučajem zaspao u mrtvačnici, pa se u gluho doba noći probudio i počeo lupati, a nakon što je na poziv grobara izašao policajac i otvorio, Stipan mu s vrata rekao »tebe sam čekao« na što je nesretni policajac odjednom privremeno zaspao.

Jedna od urbanih legendi svakako je i ona da je neki vozač koji se iz inozemstva vraćao negdje u centralnu Srbiju na Paliću, naravno noću, autom udario klokana, a u blizini se zatekao policajac koji je bio crnac, pa nesretnom gastarbajteru nije bilo jasno događa li mu se sve to stvarno ili je iluzija o Australiji samo stvar premora. Druga slična legenda, o kojoj su pisale i lokalne novine, tiče se majmuna koji su pobjegli iz Zoološkog vrta, pa su u *Maloj gostion*i i okolnim restoranima pravili kaos tako što su gostima krali ono što su im kono-
bari iznosili na stol.

Priče o životinjama koje su kasnije slijedile niti su bile urbane, a još manje legende. Počelo je u vrijeme rata u kom Srbija nije sudjelovala kada je legendarni oslobodilac teritorija, imovine i ljudskih života **Željko Ražnatović Arkan** – kao da je to posve normalno – pred kamerama i fotoaparatom defilirao s tigrićem u naručju, a nastavilo se s čudnim »uginućima« ili »bjekstvima« stanara paličkog Zoološkog vrta, na opće podozrenje, sumnju, pa i strah lokalnog stanovništva. Jer, ako je, recimo piton bio toliko inteligentan da otvori vrata svog kaveza i iz njega pobjegne zašto oštrinu svoga uma ne bi još više dokazao i kada ogladni! U nisku nevjerovatnih i sada već posve isprepletenih priča o klokanima, majmunima ili pitonima prošle godine uplela se i ona o crnom panteru koji je, navodno, prvi puta viđen kod Apatina, a zatim se – poput čudovišta iz Loch Nesa – svako malo pojavljivao u različitim dijelovima lijepe naše Vojvodine.

Posljednje čudo globalnog zatopljenja i sveopćih klimatskih promjena palo je prošloga tjedna u vidu lavljeg čeda na kog je u blizini Čantavira naišao jedan stanovnik našeg atara, a onda su – nakon što je to objavio na nekoj platformi – na lice mjesta izašli i djelatnici Zoološkog vrta i policija, malo ga mazili, slikali se s njim, napravili i kratku video storiju (za uspomenu i vječno sjećanje) i ustanovili da je mladunče u jako lošem stanju i dali ga na dalju skrb osoblju Zoološkog vrta. Prema prvim informacijama mala

lavica stara je 4-5 mjeseci, nije navikla na meso (bila je, valjda, hranjena mlijekom), a prema posljednjim u utorak je operirana, slomljene su joj noge i veterinari se bore za njen život.

Ako po strani ostavimo komentare i nagađanja sugrađana kako to da je tek sada ustanovljeno da su maloj lavici slomljene noge i kako je uopće u takvom stanju mogla ići

po njivama i putovima oko Čantavira, odnosno nije li »borba za život« pripremanje za njen nestanak iz javnosti i što se u biti iza toga krije, opet ostaje čitava savana prostora za čuđenje i pitanja.

Otkud uopće lavica-mače u vojvođanskoj ravnici? Gdje joj je mama? Kome je pobjegla?

Odgovori na ova pitanja po pravilu vode u mutne vode krijumčarenja divljih životinja, od kojih su mnoge i zaštićene vrste. Prema navodima iz Uprave carina (*Danas*, 23.-24. rujna, str. 9) do sada u Srbiji nije zabilježen slučaj krijumčarenja velikih divljih mačaka, ali zato jeste majmuna ili krokodila, primjerice. Zajedničke osobine u takvim i sličnim slučajevima su

da se životinje drže u neadekvatnim (najčešće skućenim i mračnim) prostorima, da su slabo ili neodgovarajuće hranjene, da su zbog toga najčešće izmučene i iznemogle i da je, naravno, riječ o vrlo unosnom poslu! Prema tvrdnjama »upućenih« za malu lavicu, poput ove u blizini Čantavira, može se dobiti i nekoliko tisuća eura, a prema riječima voditelja Jutarnjeg programa Radio Novog Sada na mađarskom (utorak, 26. rujna, oko 8.30) – dok je sa svojim sugovornikom razgovarao na tu temu – već i površno surfanje društvenim mrežama otkriva likove čije profile krasi upravo takve egzotične životinje.

Kako je mala lavica kod Čantavira nađena bez ijednog osobnog dokumenta, a kako su se čudne stvari (spomenute i u ovom tekstu) događale i ranije eto možda polazne osnove Odjelu za suzbijanje krijumčarenja Uprave carina i njihovim kolegama iz srodnih institucija da se malo ozbiljnije pozabave ovom zanimljivom problematikom. U protivnom, tko zna: možda nam mečka – poput one u Crikvenici od prije nekoliko tjedana – uskoro zaista zaigra pred vratima. A za njom, zašto ne, i ostalo društvo iz Noine arke, kao blagoslov za sve ono što kao vrsta svakodnevno činimo.

Z. R.

»Bit će mojih Bunjevaca« pobjednička pjesma

Četrnaest novih, i po ocjeni organizatora te reakcijama publike, kvalitetnih pjesama, kao i lijep broj sudionika iz Hrvatske, među kojima i jedne klape – mogao bi u najkraćem biti zaključak o ovogodišnjem, 23. po redu, *Festivalu bunjevački pisama* u Subotici, održanom u nedjelju, 24. rujna, u dvorani Tehničke škole Ivan Sarić u Subotici.

Najbolje pisme i izvođači

A o kvaliteti skladbi, tekstova i interpretacija koje smo imali prilike čuti očitovao se, kao i ranijih godina, stručni žiri. Po njihovom sudu, najbolja skladba ovogodišnjeg festivala je *Bit će mojih Bunjevaca* čiji je autor **Stjepan Knežević**, a koju su izveli TS *Žeteoci* i **Stjepan Rudinski Ruda** iz Osijeka. Drugu nagradu žirija dobio je **Josip Francišковиć**, skladatelj pjesme *Ti si moj život* koju je izvela **Marija Kovač**, a treća nagrada pripala je **Draženu Ševerdiji**, skladatelju pjesme *Ima jedna pisma* u zajedničkoj izvedbi ansambla *Hajo* i šibenske klape *More*.

Po mišljenju publike, koja je glasovala SMS porukama, najbolja pjesma bila je *Di si da si volim te* čiji je autor **Nikola Vujić**, a koju je izveo tamburaški ansambl *Amanet*. Nagradu za najbolji tekst dobila je **Alisa Vukov** (pjesma *Sanjala sam*) dok je potpisnik najboljeg ovogodišnjeg aranžmana **Dalibor Zavoda** za pjesmu *Dunavom* koju su izveli **Luka Samardžić** i *Kaptolački tamburaši*.

Najbolja debitantica je **Sanja Peić Gavran** koja se predstavila s pjesmom *Malo zrno očenaša* dok je titulu najbolje interpretatorice ponijela **Tamara Štricki Seg** koja je izvela pjesmu *Povratak na salaš*.

»Panonsko srce«

Na festivalu je izvedeno 14 novih, autorskih pjesama skladanih u duhu tamburaške glazbe bunjevačkih Hrvata u Bačkoj. Izvođače je pratio Festivalski tamburaški orkestar HGU-a *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem **Mire Temunović**. Osim navedenih izvođača, nastupili su i: **Iva Molnar**, **Anamarija Kuntić**, **Elizabeta Stojković**,

Marko Grmić, Martin Vojnić Mijatov, Lidija Ivković te ansambl *Ruže*.

Autor pobjedničke pjesme Stjepan Knežević iz osječkog TS-a *Žeteoci* kaže kako dobro poznaju bunjevačke *pisme* i kako se one nalaze na repertoaru njihovog sastava koji svira već tri desetljeća.

»Mi smo ovdje došli sa svojim slavonskim, panonskim srcem i dočekani smo na jedan predivan način. Znali smo da je festival na visokoj razini, zato smo i došli, bila nam je čast nastupati. Ovaj festival ima kvalitetu, mlad orkestar i izvođače, zaslužuje biti podržan«, kaže Knežević.

Srca publike najviše je osvojila pjesma mladog i debitantskog ansambla *Amanet* iz Subotice. Kako ističe autor pjesme Nikola Vujić, ova im je nagrada poticaj za daljnji rad i sudjelovanje na festivalima.

»Inspiracija za pjesmu bila je mladalačka i neuspješna ljubav. Iznenađen sam nagradom, nisam planirao pisati pjesme, ali omaklo mi se i uspio sam. Nagrada nam je poticaj, sad nam je punom parom vježbati i svirati«, kaže Vujić.

Od nekoliko debitanta/ica na festivalu, za najbolju je proglašena Sanja Peić Gavran iz Subotice.

»Ovo sve je za mene jako emotivno, jer pjesma govori o mojoj pokojnoj majci. **Josipa Dević** napisala je predivan tekst, točno ono što sam ja htjela reći, a muzika je moja. Neopisiv je osjećaj biti ovdje, pjevati u pratnji ovih mladih tamburaša, organizacija je odlična«, kaže Sanja.

Generalni pokrovitelj ovogodišnjeg festivala bila je Općina Kaptol iz Požeško-slavonske županije. Ovo pokroviteljstvo rezultat je višegodišnje suradnje s tamošnjim tamburaškim festivalom *Zlatni glas Zlatne doline* na kojemu nastupaju i izvođači iz Vojvodine.

Otvoren Tamburaški klub

Nakon središnjeg programa, u *Tamburaškoj kući* u kojoj djeluje HGU *Festival bunjevački pisama*, svečano je otvoren *Tamburaški klub*. Realizacija ovog projekta, koji je podrazumijevao renoviranje i opremanje dijela kuće, financirana je iz programa prekogranične suradnje, a partner HGU-a bila je Javna ustanova Pleternica iz Hrvatske. Prostor je otvorila župani-

Najbolja skladba ovogodišnjeg festivala, po ocjeni žirija, je »Bit će mojih Bunjevaca« čiji je autor Stjepan Knežević, a koju su izveli TS »Žeteoci« i Stjepan Rudinski Ruda iz Osijeka

ca Požeško-slavonske županije **Antonija Jozić**, a obratio se i ministar za ljudska i manjinska prava **Tomislav Žigmanov** koji je kao predsjednik DSHV-a lobirao za spomenuti program prekogranične suradnje. Žigmanov je kazao kako dvije trećine hrvatskih udruga nema svoje prostorije, a da je *Tamburaški klub* posljedica višegodišnjeg i planskog rada HGU-a.

»Sredstva koja se dobivaju putem programa prekogranične suradnje važna su za udruge, time se stvaraju bolje perspektive za rad, a potpora je i znak da nismo sami«, kazao je Žigmanov.

U HGU-u ističu kako se sada njihovi tamburaši imaju gdje okupljati, a da će klub biti od koristi i za rad zbo-

ra koji se uskoro osniva pri udruzi. Predsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* dr. **Marko Sente** ističe i zadovoljstvo ovogodišnjom manifestacijom.

»Mislim da smo imali izuzetan program, dobre pjesme i izvođače. To sam čuo i u pauzi od publike s kojom sam pričao. Više godina unatrag imamo sudionike iz Hrvatske, ove godine ih je bilo vjerojatno najviše. Raduje nas da pokazuju interes i podižu kvalitetu festivala, a imamo i međusobna gostovanja izvođača na festivalima. Po meni, glazba je kazala sve, a ja samo mogu zahvaliti svima koji su pridonijeli da ovogodišnji festival bude ovakav«, kaže dr. Sente.

D. B. P.

Na Veleučilištu u Vukovaru diplomirao i prvi student iz Srbije

Subotičanin **Dario Tumbas** prvi je student iz Srbije koji je diplomirao na Veleučilištu *Lavoslav Ružička* u Vukovaru. Tumbas je završio preddiplomski studij fizioterapije u trajanju od tri godine, a svoje obrazovanje nastavlja na diplomskim studijama istog veleučilišta, također u području fizioterapije.

Student Tumbas kaže kako mu nije bilo lako kada je prije tri godine otišao na studij u Vukovar, jer nikoga nije

imao iz Srbije prije njega, ali da se brzo snašao i stekao poznanstva. Ističe i kako za vrijeme studija nije doživio niti jednu neugodnu situaciju zbog porijekla ili naglasaka.

»Htio sam studirati u Hrvatskoj, a Vukovar mi je bio najbliži pa sam se zbog toga odlučio otići tamo. Dobro se poklopilo i što me je medicina zanimala. Mali je to grad i lako je snaći se u njemu. Ljudi su kulturni i ljubazni«, kaže Tumbas.

Osim blizine granici, prednost studiranja u Vukovaru su upisne kvote koje nudi Veleučilište Hrvatima iz Srbije, smještaj u novoizgrađenom domu te stipendije Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske u iznosu od 1.500 eura godišnje.

Na Veleučilištu u Vukovaru trenutno ima sedam studenata iz Srbije. Članica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Nataša Stipančević** ističe da se zbog dobre suradnje koju ostvaruju s ovim veleučilištem i pogodnosti koje nude svake godine netko od mladih ode na studij u Vukovar.

Tim povodom na svečanoj sjednici Vijeća Veleučilišta, održanoj sredinom rujna, dodijeljena je Mala zlatna plaketa HNV-u.

J. D. B.

Međunarodni festival *Bina mira* održan u Šidu

Poruke mire i prijateljstva

Od 17. do 23. rujna u Šidu je održan Međunarodni festival kazališta *Bina mira*. Tijekom tjedna na bini Kulturno-obrazovnog centra u Šidu odigrane su predstave kazališta iz Belgije, Njemačke, Rumunjske, Slovenije, Makedonije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije. Festival je otvoren kazališnom predstavom *Duga šetnja do kuće* u izvedbi Amaterskog kazališta *Branislav Nušić* iz Šida.

»Veliko mi je zadovoljstvo što se festival *Bina mira* održava u Šidu. Festival postoji 14 godina i svake godine se održava u drugoj državi. Osim Čačka, Novog Sada, Krajujevca i Beograda, Šid je dobio priliku da bude domaćin velikog festivala. Na festivalu je, pored domaćina, sudjevalo sedam zemalja. Predstave su tematske i bave se problemima mladih. Drago mi je što smo uspjeli ostvariti

naš cilj što nas festival i uči da budemo tolerantni, humani i pobijedimo sve loše što nosimo u sebi. Predstave su bile dobro posjećene i izazvale su veliko interesiranje naših građana«, izjavio je koordinator Međunarodnog festivala *Bina mira* **Cvetin Ančić**.

Tijekom sedam dana mladi su kroz kazališne umjetničke radionice održane u kulturnim institucijama, sportskim centrima i šidskim kulturno-umjetničkim društvima »pobijedili sve vrste predrasuda«.

Festival *Bina mira* osnovan je 2008. godine od strane Ahenske mreže s ciljem da mladi kroz umjetnost grade most prijateljstva. Održavanje festivala financirala je njemačka vlada uz potporu Općine Šid.

S. D.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će bi održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije, izgradnja fotonaponske solarne elektrane »Patent CO« Mišićevo, Ulica Vlade Četkovića bb katastarske parcele broj 10603/3 i 10602 K. O. Bajmak

(naručilac projekta – »Patent CO« d.o.o.)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 6. do 12. listopada 2023. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je ARHITOP, d.o.o. Bačka Topola.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 12. listopada 2023. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodičnog stambenog objekta na k. p. br. 1935, 1936, 1937 i 1938 K. O. Stari grad u Subotici (naručilac projekta – Vesna Nikolić, Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 6. do 12. listopada 2023. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 12. listopada 2023. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

II. *Gastrofest* u Maloj Bosni

Svojevrsno ljetno prelo

U druga *Hrvatski Majur* organizirala je 22. rujna u dvorištu župne crkve Presvetog Trojstva u Maloj Bosni II. *Gastrofest*. Gastronomska manifestacija okupila je mladež iz naše zajednice iz Subotice i okolice. Ovo je za njih bila prilika okusiti tradicijska bunjevačka *ila* poput junećeg gulaša, *božićnog grava*, *uzlivanje*, *prisnaca*, tarane i *pogače*.

»Ovdje se kuhaju tri jela, dok su ostala, poput *pogače*, *nasuva* i *prisnaca* pripremljena ranije i donesena zbog praktičnih razloga. Prvi put imamo profesionalnog kuhara na *Gastrofestu*, to je **Mario Tumbas**, on nam priprema gulaš, **Tomislav Šimoković** taranu s kobasicom, a naša ekipa *Hrvatskog Majura* kuha riblju čorbu«, kaže Ninoslav Radak.

Predsjednik udruge *Hrvatski Majur* **Ninoslav Radak** ističe kako mu je izuzetno drago što su uspjeli okupiti mlade Hrvate na drugom *Gastrofestu*, jer to očito pokazuje kako postoji zanimanje za ovakvim vidom okupljanja.

»Iako smo prošle godine organizirali *Gastrofest* tijekom ljeta, ove godine smo to učinili na posljednji dan ljeta, ali prije početka akademske godine, dok su još studenti opušteniji i van svojih obveza«, navodi Radak.

Cilj im je okupljati se u ruralnim područjima kako bi na neki način pokrenuli lokalnu zajednicu Hrvata. Što se tiče samog programa, prošle godine su imali pet jela, a ove godine je pripremljeno više.

Kuhar Mario Tumbas istakao je kako mu je drago što ima priliku napraviti nešto fino na ovoj manifestaciji i pokazati svoje kuharsko umijeće.

Župnik župe Presvetog Trojstva u Maloj Bosni **Dragan Muharem** ovom je prilikom rekao kako je sretan iz više razloga, a prvobitno zato što sam naziv udruge *Hrvatski Majur* nosi ime naselja koje pripada njegovoj župi.

»Drago mi je što se mladi ljudi trude očuvati taj toponim mjesta koje je nekad brojalo oko 200 salaša, a sada nažalost postoji još par njih. Bez obzira na to, svake godine tamo održavamo proštenje, a ova udruga mladih je ove godine pomogla to realizirati. Drugi razlog je taj što se pripremljaju domaća jela, što se mladi okuplja-

ju, netko je to zgodno rekao, ova manifestacija je kao ljetno prelo«, rekao je vlč. Muharem.

Predsjednik Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Marin Piuković** je također nazočio *Gastro-festu*. Smatra kako su ovakve manifestacije značajne, jer čuvaju hrvatski identitet kod mladih na način da im se prezentira gastronomska ponuda našeg podneblja.

»Večeras će biti prikazana razna tradicijska jela koja su nekada u prošlosti naše *majke* pravile, a danas možda nove generacije, koje su srednjoškolci i studenti, nisu imale priliku probati. Važno je da se na taj način očuva naš kulturni identitet, a ova manifestacija je značajna i zbog okupljanja naše mladeži, druženja i razmjenjivanja iskustava kako bismo se što bolje umrežili«, rekao je Marin Puiković.

S ciljem posjećivanja što većeg broja gastronomskih i drugih manifestacija koje organiziraju udruge kulture, a radi izrade Strategije kulture Hrvata u Republici Srbiji, događaju su u ime HNV-a prisustvovala članice Odbora za kulturu **Silvija Miković** i **Ružica Kozma**.

Potporu ovom projektu pružio je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta i NIU *Hrvatska riječ*, a nazočne je zabavljao Ansambl *Ruže*.

I. U.

FOTO: Ana Francišković

Naši gospodarstvenici (CLXII.)

Sačuvati, dati smisao i zaraditi

»Zadovoljan sam visokim ocjenama kod recenzija apartmana, a posebno se radujem da gosti, bez obzira na to što apartman nije dugo otvoren, dolaze po preporuci«, kaže Saša Kovač

Razmišljajući što s naslijeđenom obiteljskom kućom u Monoštoru obitelj **Kovač Trumini**, podrijetlom iz Monoštora, a s prebivalištem u Somboru, slijedila je, što je danas možda i rijetkost, poduzetnički duh i ideju mlađe generacije. Tako je ideja tridesettrogodišnjeg **Saše Kovača** da se stara obiteljska kuća uredi za prijam turista dobila potporu cijele obitelji. Saša Kovač po zanimanju je elektroinstalater i vlasnik malog obrta koji se bavi poslovima za koje se i školovao. No, nije želio da se proda djedova i bakina kuća u Monoštoru, a nije htio dozvoliti ni da kuća u kojoj nitko ne živi propada, pa je uz potporu supruge **Marije** roditeljima **Đuli** i **Aleksandru** predložio da se kuća uredi za turiste.

Saša priznaje da su prvo prevladali sentimentalni razlozi, jer je to kuća djeda i bake za koju ga vežu lijepa sjećanja, a onda i vizija da sve proširi na turističku priču i izazov da se u tom poslu i uspije.

Drugi život obiteljske kuće

Prvo što je trebalo uraditi bila je obnova kuće i njeno prilagođevanje turističkoj ponudi. S ponosom ističe da je zahvaljujući svom znanju u raznim poslovima oko 70 posto radova na obnovi uradio sam i uz pomoć obitelji.

»Pomagao sam kad god sam mogao, prema svojim mogućnostima i obvezama na drugim poslovima. Prvo sam odabrao dio kuće koji sam planirao adaptirati u apartman; uradio sam potom nove instalacije za struju i vodu, ugradio novu stolariju, zatim su na red došli zidovi i svodovi te postavljanje izolacija. I sâm sam na kraju bio iznenađen rezultatima rada«, kaže Saša.

Apartman *Katarina* otvoren je u užujku ove godine.

»Ime dobija po našoj kćerki **Katarini**, a i pokojna baka koja je posljednja živjela u ovoj kući zvala se **Katica**«, objašnjava Saša zašto je bilo lako dati ime apartmanu.

Ne samo da je apartman uređen bez velikog angažiranja drugih majstora već su u njegovu obnovu i opremanje uložena vlastita sredstva.

»Nismo tražili nikakve financijske poticaje. Nismo nešto bili informirani o tome koji poticaji postoje, koji su potrebni uvjeti da se ti poticaji ostvare«, kaže Saša.

Staro u novom vremenu

I dok je na njega pao najveći teret u obnovi i uređenju, za nastavak priče, a to je ponuda apartmana na turističkom tržištu, zadužena je supruga Marija. Marija je uposlena kao zdravstvena radnica, ali je zadužena i za Booking.

Ova mlada obitelj kada je planirala baviti se turizmom svjesna je bila da današnji turisti zahtijevaju dobre uvjete u smještaju, ali su se oni potrudili da u apartmanu, gdje god je to bilo moguće, sačuvaju duh starog vremena.

»Turistička organizacija Grada Sombora, koja je zadužena za kategorizaciju, dodijelila je apartmanu tri zvjezdice, a pomaže nam i na druge načine. U ponudi prema broja ležajeva u apartmanu imamo i tri bicikla. Zadovoljan sam visokim ocjenama kod recenzija apartmana, a posebno se radujem da gosti, bez obzira na to što apartman nije dugo otvoren, dolaze po preporuci. Većinom su to stranci, pa je znanje stranog jezika ponekad neophodno. Današnjem gostu nije lako ugoditi, tu je konkurencija, kako onih koji imaju registriranu djelatnost tako i onih koji rade na crno«, ističe Saša.

U ovom, kao i u svakom drugom poslu, ključno je pitanje zarada. I uvijek se želi bolje i više, pa tako i Saša i njegova obitelj već planiraju sljedeći korak.

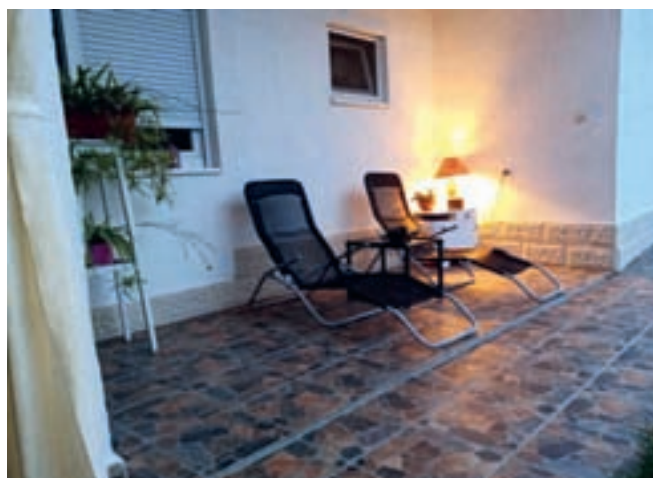
»Plan je izgraditi još jedan apartman, dodato urediti dvorište i u njemu napraviti jedan manji bazen«, kaže Saša i ujedno odgovara i na pitanje je li mu se dosadašnji posao u turizmu isplatio.

Ipak, ima stvari na koje ne može utjecati, a koje bi, smatra, mogle dodatno potaknuti turističku priču u Monoštoru.

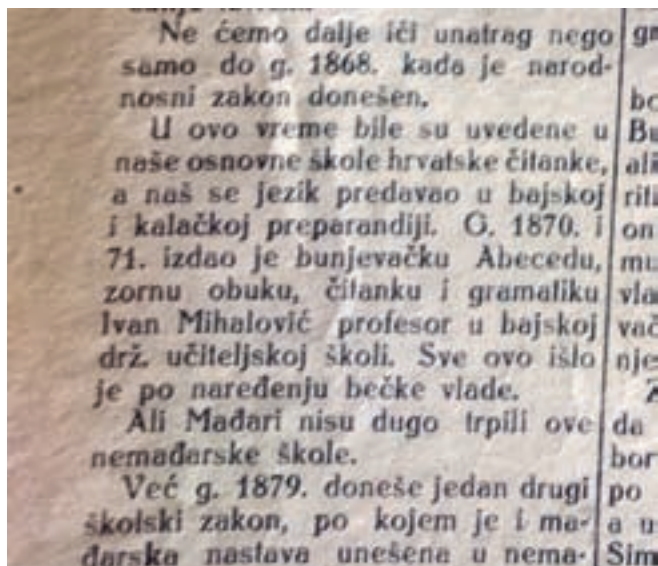
»Izvanpansionska ponuda mjesta je oskudna i spram prirodnih i ostalih potencijala sigurno bi Monoštor mogao više pružiti. To nije pitanje za nas, već o tome moraju razmišljati neki drugi«, kaže Saša na kraju razgovora i dodaje da se apartman *Katarina* nalazi na Bookingu i na Instagramu, pa turisti prije rezervacije mogu vidjeti što sve nudi.

Ž. Š.

Četiri političke struje, bunjevačke pisme na radiju

23. rujna 1922. – *Neven* donosi tekst **Mije Mandića** o školstvu bunjevačkih Hrvata na svojem materinjem jeziku u Ugarskoj: »Ne ćemo dalje ići unatrag nego samo do g.

1868. kada je narodnosni zakon donešen. U ovo vreme bile su uvedene u naše osnovne škole hrvatske čitanke, a naš se jezik predavao u bajske i kalačkoj preparandiji. G. 1870. i 71. izdao je bunjevačku Abecedu, zornu obuku, čitanku i gramatiku **Ivan Mihalović** profesor u bajske drž. učiteljskoj školi. Sve ovo išlo je po naređenju bečke vlade. Ali Mađari nisu dugo trpili ove nemađarske škole. Već g. 1879. doneše jedan drugi školski zakon, po kojem je i mađarska nastava unešena u nemađarske škole. Mađarski šk. nadzornici, potpomagani od policijskih vlasti i dalje su išli, te su malo po malo sve veću i veću mađ. nastavu, mađ. uspeh tražili u našim školama, dok napokon ne obustaviše bunjevačku nastavu po svim našim krajevima».

24. rujna 1939. – *Naše slovo* piše o političkim prilikama bunjevačkih Hrvata u Subotici: »Kod Bunjevaca postoje četiri političke struje. Te političke struje su: Jrzovci na čelu sa g. **Markom Jurićem** i g. dr. **Ladislavom Lipozenčićem**, Jrzovci na čelu sa braćom **Ivandečić**, Hrvatska seljačka stranka na čelu sa gg. **Josom Vukovićem** i g. **Micom Skenderovićem** i klerikalci na čelu sa g. **Blaškom Rajićem** koji politički i nacionalno sarađuju sa Hrvatima. Između ovih političkih grupa postoji zategnutost».

25. rujna 1925. – *Bunjevačke novine* pišu da je u Subotici 20. rujna održana u organizaciji Bunjevačko-šokačke stranke proslava tisućugodišnjice Hrvatskog kraljevstva.

Proslava, piše list, nije bila uspješna. Umjesto 10.000 došlo je 500-600 ljudi, većinom stranaca.

26. rujna 1874. – *Subotički glasnik* piše o subotičkoj preparandiji (učiteljskoj školi). List želi da se u preparandiji uvede hrvatski jezik. Podsjeća da se u državnoj preparandiji u Baji uči hrvatski i da usprkos tomu »Baju još nije Dunav odno«.

27. rujna 1940. – *Bunjevačke novine* pišu o nastupu **Anice Vojnić**, sudske bilježnice Okružnog suda u Kragujevcu, na Beogradskom radiju 30. kolovoza: »Gđica Vojnić pivala je napivom, kakvim pivaju subotički Bunjevci. I eto, stare pisme, naš napiv, milozvučan glas pivačice, zanosna svirka tamburaškog radio-orkestra, sve je to doprinelo, da je ono pola sata prosto elektriziralo slušaoce. U prvi mah radosti nismo se ni sitali onoga, kome imamo

zahvaliti, što na beogradskom radiu možemo slušati jedan tako usavršen tamburaški zbor, kao što je zbor g. **Aranickoga**. Velika požrtvovnost gosp. Aranickog omogućila je Vojvođanima slušati zvuk tambure, a njegovoj odličnoj družini svakako je na diku kapelnik – naš umetnik na tamburi g. **Pero Tumbas**. Svi su oni prosto sa zanosom pratili pivanje gđice Anice».

28. rujna 1934. – *Glas naroda* piše sjednici Predstavništva grada Subotice 22. rujna. Na sjednici je gradonačelnik govorio o odluci Uprave Dunavske banovine po predmetu likvidacije agrarnih objekata u Subotici: »Agrarna je komisija naime utvrdila da je Subotica pre rata imala 51 hiljadu kat. jutara zemljišta, od kojega je 18 hiljada pripalo u Mađarsku 15.272 jutra se podelilo među agrarnim interesantima, a gradu je ostalo 17.679 jutara, od kojih je 8039 jutara pošumljeno, 2357 jutara iznose pašnjaci a svoje dobro prodato je 2376 jutara, 4505 jutara iznose putevi, jezera, groblja i t. d. Kako agrarna komisija želi da od navodnog zemljišta oduzme još 989 jutra i gradsku ekonomiju na Paliću – gradu Subotici bi ostalo samo oko 100 jutra oranice i to najloši pesak».

O izazovima digitalizacije u ZKVH-u

OSIJEK – V. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković** sudjelovala je na 5. okruglom stolu: *Zavičajni fondovi i zbirke u knjižnicama panonskog prostora* održanom u Osijeku, objavio je ZKVH. Govoreći o izazovima digitalizacije u ZKVH-u, Čeliković je zaključila kako su oni vezani uz nedostatak stručnog kadra, način kreiranja i čuvanja digitalnih dokumenata, određivanje prioriteta, zaštite intelektualnog vlasništva te nepostojanja centralnog kataloga digitalizirane građe koji bi spriječio dupliranje poslova. Među sudionicima su bili knjižničari i istraživači zavičajne baštine iz Mađarske, Slovenije, Hrvatske i Srbije, a izlaganjima je

predstavljeno bogatstvo i važnost zavičajnih fondova u različitim vrstama knjižnica. Jednako su tako bile vidljive brojne poveznice kako u prošlosti tako i u budućim zajedničkim projektima.

Okrugli stol organizirali su Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, Hrvatsko knjižničarsko društvo – Komisija za zavičajne zbirke i Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek.

Vlatka Lemić posjetila ZKVH

SUBOTICA – Dugogodišnja suradnica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Vlatka Lemić**, predsjednica ICARUS-a Hrvatska i **Jasmina Tunjić**, rukovoditeljica Odjela audiovizualnog gradiva HRT-a, posjetile su 22. rujna Zavod, objavio je ZKVH. Tom su prigodom s v. d. ravnateljice Zavoda **Katarinom Čeliković** razgovarale o modelima buduće suradnje te o novostima koje nudi Icarus Hrvatska na digitalizaciji različitih baštinskih fondova.

Nakon izvrsne suradnje na nekoliko područja, bilo je riječi o prezentaciji ostvarenih rezultata Zavoda u Hrvatskoj, ali i o upoznavanju bogatog fonda Odjela audiovizualnog gradiva *Hrvatske radiotelevizije*. Također je dogovoren nastavak suradnje na edukaciji i primjeni novih digitalnih alata koju će provoditi *Icarus HR* u suradnji sa Zavodom.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu okoliša, temeljem članka 25. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje

OBAVIJEST

o donošenju rješenja o davanju suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na okoliš

Nadležno tijelo obavještava javnost da je 25. 9. 2023. godine donijeto Rješenje o davanju suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na okoliš PROJEKTA za utvrđivanje izvedenog stanja i nastavak eksploatacije nafte i plina na eksploatacijskom polju Kelebija – ležište Pz + Sm, nositelja projekta NIS a. d. Novi Sad, Ulica Narodnog fronta br. 12, Novi Sad.

Rješenje o davanju suglasnosti je donijeto na temelju prijedloga odluke koji je sastavni dio Izvještaja Tehničke komisije kao i uvidom u dostavljenu dokumentaciju, kojom je konstatirano da predmetni projekt svojom realizacijom neće imati negativnih utjecaja na okoliš ukoliko se ispoštuju propisane mjere zaštite.

Radi zaštite činitelja okoliša nositelj projekta je dužan osigurati uvjete i provesti mjere definirane poglavljem 8.0 Studije o procjeni utjecaja na okoliš, kao i osigurati izvršavanje programa praćenja utjecaja na okoliš, predviđenog poglavljem 9.0 Studije o procjeni utjecaja na okoliš.

Rješenje o davanju suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja na okoliš je konačno u upravnom postupku. Protiv ovog rješenja se može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom u Beogradu u roku od 30 dana od dana objavljivanja ove obavijesti.

Upis novih članova u HKC Bunjevačko kolo

SUBOTICA – Folklorni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo iz Subotice* vrši upis novih članova. Zainteresirana djeca od 6 godina pa naviše mogu se javiti svakoga radnog dana (od 18 do 21 sat) u prostorijama *Bunjevačkog kola* u Subotici (Preradovićeve 4). Informacije o upisu mogu se dobiti i telefonskim putem na broj: 556-889.

Upis novih članova u Nazor

SOMBOR – Mlađa grupa folklora HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora nastavlja s probama i vrši upis novih članova. Probe se održavaju petkom od 19,30 do 20,30 sati kada je i moguć upis novih članova.

Upis novih članova u Šokadiju

SONTA – KPZH *Šokadija* iz Sonte vrši upis novih članova, a stare, kako navode, zovu »da nastavimo di smo stali i da budemo još bolji«. »Hajde da se družimo, igramo, pivamo, sviramo, glumimo, slikamo, putujemo i njegujemo kulturu našega naroda«, navode u udruzi.

Sve informacije o upisu mogu se dobiti na brojeve telefona: 061/306-82-78 i 064/066-35-45.

O predstavi *Djedova priča* osječkog kazališta, nagrađenoj na festivalu u Subotici

»Biti odrastao sigurno nije najvažnija stvar na svijetu«

Djedovu priču Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića iz Osijeka gledali smo drugoga dana 30. Međunarodnog festivala kazališta za djecu u Subotici. Monodramu u režiji **Maje Lučić** izvodi **Ivica Lučić** u ulozi djeda, puštajući nas u svoju sobu pažljivo pripremljenu za dolazak bebe, svoga unuka Kristijana. Djed i gledateljki Kikija ne vide jednako, ali ga vrhunskom glumačkom igrom i animacijom doživljavaju u potpunosti. Kristijan je predstavljen kroz dekor i rekvizitu – plavičasti mekani jastuk koji služi sanjarenju i gnjavljenju, vlak s mnoštvom vagona i tereta nadodanih vremenom te nestašna košarkaška lopta (dizajn lutaka **Alena Pavlović**). Kroz razigrane komične pasaže vidimo djeda kako provodi vrijeme s unukom podučavajući ga svojim primjerom igri,

smijehu, nježnosti, odnosno Kiki u njemu budi želju za igrom i zabavom.

Ova oaza mira i ljubavi, koju vezuje i čuva djedova ljubav prema unuku, nenametljiva je i svedena, topla, ušuškana i svijetla – u mekoći jastučnoga perja i bijelih dlačica tepiha kojima se u bijeloj pidžami s motivom ovčica i u nebeskoplavim čarapama (više na nebu nego na zemlji) kreće djed. Publika ograničenoga broja je intimno blisko postavljena, na sceni – kako jedino priliči ovakvoj temi i scenografiji – ulazeći u područje života mašte u *pustinj* djedove stvarnosti. Metaforično scenografijom dirigira zatvorena linija (lopta lustera-Mjeseca, krug tepiha, elipsa tračnica), a prate ju rešetke drvenoga naslonjača za lulanje i drvene kolijevke – naglašavajući neraskidivost i savršenstvo u povezanosti, ali jednako tako i zatvorsku bezizlaznost. *Djedova priča* puna je dogodovština s unukom – svima nama poznatih i neodoljivih golicanja i smijanja, nagovaranja i skrivanja, maštanja i tajni – koje najavljuje i odjavljuje kontrastna melodija usne harmonike (glazba **Petar Eldan**). Zvučni ram bluesa podsjeća nas i postojano podcrtava tugu prolaznosti i imaginarno-

sti onoga što vidimo na sceni, ističući još više važnost i istinitost onoga što djed osjeća – sreću zajednički provedenoga vremena s unukom.

Važan motiv *Djedove priče* je motiv vode koji je variran u brojnim i različitim oblicima – od one koja nas nervira kad kaplje iz pipe, preko vode koja teče Dravom i koja čini veći dio našeg organizma, do sline koje nam cure iz nosa i, na koncu, suza. U književnom pejzažu prepoznajemo spisateljsko pero glumca Ivica Lučića. Voda je jedan od elementarnih simbola ambivalentne prirode koji je istovremeno izvor života i uzrok njegova uništenja. U ovome kontekstu simbol vode možemo povezati s dubokim psihološkim slojevima glavnoga lika i s motivom odrastanja iskazanim lajtmotivom koji se u predstavi ponavlja više puta: »Biti odrastao sigurno nije najvažnija stvar na svijetu«. U *Djedovoj priči* ne dolazi do odrastanja ni doslovce ni u prenesenom smislu riječi. Doslovce ne dolazi do odrastanja zato što bolest – verbalno predstavljena kao imaginarna prijateljica Lea (skraćenica za leukemiju) – prerano odnese Kikija ne dopustivši mu da odraste. U prenesenom značenju izostaje suočavanje s realnošću, prihvatanje i nadraštavanje boli zbog gubitka unuka, jer tuga zarobi djeda u prostoru njihove sobe, igre i zabave, u paralelnom prošlom svijetu koji su bolest i smrt prekinuli ali nisu okaljali, iluziji koja istovremeno hrani i iscrpljuje djedov život. Sigurno nije najvažnija stvar biti odrastao – kako ponavlja u svom carstvu nesvjesnog djed na sceni vjerujući u tu misao i u mometnima lucidnosti naratorski iz off-a tješeći se njome – birajući sam da ostane poput djeteta.

Na jubilarnome izdanju festivala *Djedove priče* ponijele su dvije nagrade: Ivica Lučić je sasvim zaslužno ponio prvu nagradu za najbolje glumačko ostvarenje »za izuzetno promišljenu i emotivnu igru s vrhunskom animacijom i oživljenjem predmeta i dekora«, a Maja Lučić specijalnu nagradu žirija za originalu dramaturšku koncepciju »koja u predlošku ima vizuelne elemente režije, dostiže važne humane i etičke vrednosti s jakom emotivnom porukom«. Potresne su i veoma vješto odigrane *Djedove priče* – ne zastrašuju nas niti nas uspavljaju, ne govore o bajkama sa sretnim završetkom niti o stvarima koje ne mogu biti – povrh svega su istinite. Životne niti povlače i izvlače iz nas vanjski i unutarnji čimbenici – na neke možemo, a na neke ne možemo utjecati – a sposobnost za voljeti drugoga bez ostatka nešto je čemu se sve manje usuđujemo prepustiti. Ima ovakvih djedova mnogo, a *Djedova priča* poručuje da je najvažnije voljeti osobu koju imamo kraj sebe, bez odgađanja!

Nevena Baštovanović / Foto: lutfestsubotica.net

Predstavljanje u okviru *Novi Sad film festivala*

Pod zvijezdama u Puli

Završen je prvi *Novi Sad film festival*. U okviru programa NSFF svake godine planira lokalnoj publici i medijima predstaviti po jedan pobratimski festival. Ovoga puta tu čast imao je *Pula film festival* koji slavi svoj 70. rođendan. Najstariji filmski festival u regiji prošao je kroz brojne faze i promjene tijekom sedam desetljeća

(mijenjao je naziv sedam ili osam puta), no opstao je kao jedan od simbola filmske povijesti Hrvatske, Jugoslavije, pa i Europe.

Ovom prilikom prezentirana je i monografija *70 godina filma pod zvijezdama u Puli* koju možemo opisati i kao »slikovno-dokumentarni heterogeni vodič kroz historiografiju ove filmske manifestacije«. Osim opširnih informacija o svakom festivalskom izdanju, knjiga prati razvoj festivala, ali i njegovog identiteta kao i razvitak društveno-kulturnog života u Puli.

Kontinuirana tranzicija

»Pula je jednostavno Pula – i to se zna«, rekao je filmski kritičar i selektor **Milan Nikodijević** i dodao da je Pula rodonačelnik svih filmskih festivala na ovim prostorima i da je sve je to počelo 1954. na ovom možda najstarijem nacionalnom filmskom festivalu u Europi ili čak na svijetu.

Gošća NSFF-a bila je i ravnateljica *Pula film festivala* **Tanja Miličić**.

»Kao što znate, pulski filmski festival bio je festival jugoslavenskog filma. Raspadom Jugoslavije festival gubi svoj identitet, ali baš radeći ovu monografiju koju su uredile kolegice **Lana Skuljan Bilić** i **Sanela Pliško**, zapravo otkrili smo da ako se nešto može vezati uz pulski filmski festival ili Festival jugoslavenskog igranog filma to su kontinuirana transformacija i tranzicija«, rekla je Miličić.

Dodala je i da festival ima svoje uspone i padove kao i ljudski život, »ali od 2007. možemo reći kako se oporavio od baš teške krize identiteta i krenuo naprijed«.

Zlatna vremena

Poveo se razgovor i o zlatnim vremenima festivala, što je ujedno bilo i zlatno doba jugoslavenske kinematografije; tako se jedne godine dogodila produkcija čak 43 nova filma.

»Ti si na otvaranju ovogodišnjeg, jubilarnog festivala rekla rečenicu koja je mislim ključna. Nema zlatnih godina Pule, nema novih godina Pule, postoji samo Pula«, kazao je Nikodijević.

Nagrada za Lerotića

Nagradu za najbolju režiju na 1. NSFF-u dobio je hrvatski redatelj **Juraj Lerotić** za film *Sigurno mjesto*.

»Doista, mislim kako u Puli ne živi osoba koja se sjeća grada bez festivala«, nadovezala se Tanja Miličić. »U Puli postoji publika koja neće nikad otići u kino i koja ne želi pogledati film ni na koji drugi način, ali će zato doći na festival, to je jednostavno dio našeg ljeta«.

Kao rješenje za financiranje novih filmova i eventualnog povratka nekog novog zlatnog doba Miličić odgovor vidi u suradnji između produkcija i filmskih centara zemalja regije. Ta je suradnja već uzela maha, kazala je ona i dodala da publiku u Areni ne zanimaju međudržavne političke tenzije, »njima je i dalje najvažnije samo kakav je film«.

Na pitanje o budućnosti festivala Miličić je rekla: »Nadam se kako će se stvoriti pozitivnija energija prema hrvatskoj kinematografiji općenito, kako ćemo poslužiti kao platforma za promociju hrvatskog i regionalnog filma, da nećemo samo gledati *Barbie*, *Oppenheimera*, *Marvela*... Različitost je nešto vrlo, vrlo važno, a mi festivali smo most da se dođe do publike«.

Ivan Benčik

Trag predaka popločan glagoljicom

Književni autor podrijetlom iz Vojvodine **Lajčo Perušić** održao je u ponedjeljak u Matici hrvatskoj u Zagrebu predavanje pod naslovom »Trag predaka popločan glagoljicom«, u organizaciji Društva prijatelja glagoljice *Baščina*. Tema predavanja bila je glagoljica kao povijesno hrvatsko pismo u srednjem vijeku počevši od njenog nastanka u IX. stoljeću. Glagoljsko pismo ustanovljeno od sv. braće Ćirila i Metoda prepoznajemo preko sačuvanih tragova koje nalazimo na raznim zemljopisnim lokalitetima i pisanim na raznim materijalima

koji su u ono vrijeme mogli poslužiti piscima kao prihvatljiva podloga za pisanje. To su uglavnom bile listine svih vrsta, pergamene, koža ili kamen.

Središnja tema predavanja bili su spomenici u mikro-regiji Like i Dalmatinske zagore, a predavač se dotaknuo i tema iz Vojvodine. Istražujući dugi niz godina povijest svoje obiteljske loze, počevši od XV. (1437.) sve do XXI. stoljeća (o čemu je objavio i knjigu *Tragovima predaka – Povijest loze Perušić*), Perušić je u brojnoj literaturi našao bogata otkrića glagoljske kulture iz tog razdoblja, čije je dokumente u manjoj količini ilustrirao u svom predavanju.

Nastanak i uporaba

»Staroslavenski jezik je u ono doba bio temelj za prvotni jezik u staroslavenskoj pismenosti

kulturi, ali i u odnosima unutar državno-političkih i crkvenih uređenja. Glagoljsko pismo je nastalo tijekom procesa odbacivanja latinskog kao službenog jezika, čime

su Hrvati već u najstarija vremena sa svojim jezikom i glagoljskim pismom, 'črtami i rezami' (**Črnozic Hrabar** krajem IX. st.), bili usmjereni prema europskoj kulturi. U tom 'poslu' pomagao im je papa **Ivan VIII.** (pontifikat 872. – 882.) koji je dozvolio održavanje liturgije na hrvatskom jeziku i glagoljskom pismu, dok se tome sljedeći papa **Ivan X.** (pontifikat 914. – 928.) suprotstavljao. Hrvatski narod je ipak zadržao svoj jezik i glagoljsko pismo«, navodi Perušić.

Kako dodaje, danas potkrijepljeni arheološkom znanosti saznajemo da je glagoljsko pismo konačno poslužilo starohrvatskim crkvenim dostojanstvenicima da se služe staroslavenskim jezikom u bogoslužju. Tako, na brojnim pisanim spomenicima-tragovima čitamo razne poruke: liturgijske tekstove, evanđelja, obrasce molitava ili vjerskih simbola, zatim, datume rođenja ili smrti visoko pozicioniranih osoba, zaslužnih crkvenih dostojanstvenika, isprave o vlasništvu i drugih dokumenata, također i razne sudbene isprave srednjovjekovnih hrvatskih sudova, zakonike, presude, kraće političke rasprave, zemljišno-pravne ili imovinske isprave, povelje, narodne običaje i druge zapise.

Tragovi u Podunavlju

U drugom dijelu predavanja Perušić je govorio o tragovima glagoljice na drugom kraju zemljopisne karte, u Podunavlju. Kako je naveo, u Kraljevini Ugarskoj otkriveni su glagoljski spomenici prilično skromni, što je prava rijetkost da bi se i na tom području nekadašnjeg Panonskog mora mogla naći glagoljica. U svom radu »*Socijalna dimenzija sjećanja i zaborava na primjeru etnonima Hrvat u Vojvodini*« dr. sc. **Mario Bara** navodi podatke koji potvrđuju da je hrvatski etnonim na etnonimskoj osnovi bio prisutan u srednjovjekovlju na prostoru današnje Bačke. Primjer potpisa na hrvatskom jeziku pisan glagoljskim slovima izvjesnog **Grgura Horvatovića** iz 1517. godine govori o njegovu hrvatskom podrijetlu.

Drugi podatak o tragu glagoljice u Kraljevini Ugarskoj, u mjestu Zalavár (zvano još i Mosaburg ili Blatnograd) u blizini Balatona, otkriven je jedan od najznačajnijih predmeta iz IX. stoljeća, a radi se o odlomljenom komadu keramičke posude na kojoj su kratki pisani znakovi koji upućuju na glagoljska slova »iže« i »on«.

»Ovo su vrlo značajni podaci o kojima će daljnja istraživanja još puno toga reći«, zaključio je Perušić.

H. R.

Jesenje prelo u Surčinu

Ujedinjujuća ljepota različitosti

U organizaciji Hrvatske čitaonice *Fischer* 23. rujna u župnom dvorištu održana je manifestacija *Jesenje prelo u Surčinu*. Kreativna sekcija surčinske udruge, koja uz afirmaciju stvaralaštva radi na podizanju svijesti o vrijednosti i snazi kulturne baštine, organizirala je prvu izložbu starih rukotvorina u listopadu 2018. godine. Ova izložba je 2021. godine prerasla u širu manifestaciju *Jesenje prelo u Surčinu*, na kojoj gosti prela također predstavljaju svoju kulturu i tradiciju.

Šarenilo multikulturalnosti

Na nekoliko štandova u župnom dvorištu posjetitelji su mogli vidjeti rukotvorine domaćina i gostiju: nošnje, veze, ručnike, stolnjake, ali i gastronomske nacionalne specijalitete te upoznati se i degustirati vina vinarije *Majetić* iz Surčina.

»Željeli smo da od ovog našeg prostora napravimo duhovni prostor u kojem ćemo osjetiti ujedinjujuću snagu različitosti, jednu ljepotu i bogatstvo. Uvijek se osjeća dovoljno jaka nit da nas poveže. Nas zovu na sve kulturne događaje u organizaciji Općine Surčin i onda smo odlučili da i mi imamo manifestaciju na kojoj ćemo pozvati goste iz Surčina, ali i goste iz okolnih mjesta. Ovakve manifestacije su veoma značajne za našu multikulturalnu sredinu da se međusobno upoznamo, družimo i čvrsto povežemo«, kaže voditeljica *Fischerove* kreativne sekcije **Veronika Živanović**.

Suradnja na obostrano zadovoljstvo

Sudionici ovog kulturnog događaja su, osim domaćina, bili **Jelena** i **Petar Nerančić** iz Stare Pazove, darodavci starih ručnih radova i predmeta udruzi iz Surčina, HKD *Šid*, Udruženje *Perla* – Boljevci, Slovačka evangelička crkva, Udruženje žena *Surčinke* i Udruženje makedonsko-srpskog prijateljstva *Šar planina* iz Beograda. Dio rukotvorina svog rodnoga kraja (Duboševica u Baranji) predstavio je i surčinski župnik preč. **Marko Kljajić**.

Udruženje žena *Surčinke* ima dobru suradnju s Hrvatskom čitaonicom *Fischer*, kaže **Anđela Vasić** iz *Surčinki*.

»Dopada mi se ova manifestacija i lijepo je što se kroz izlaganje rukotvorina može vidjeti šarolikost našeg podneblja. Mi se često družimo i voljela bih da bude veća posjećenost ovakvih i sličnih događaja. Cilj našeg rada je očuvanje tradicije kroz kuharske recepte, rukotvorine i vezove«, dodaje Vasić.

Predstavio se i zbor Slovačke evangeličke crkve iz Boljevaca.

»S velikom zahvalnošću gledamo na suradnju sa surčinskom udrugom zato što nas sa Surčinom spaja povijest još od vremena kad su Slovaci u XVIII. stoljeću došli na ovo područje i imali parohiju u Surčinu, koja je Boljevce opskrbljivala sa svećenikom. Posljednjih nekoliko desetljeća imamo lijepu suradnju s katoličkom crkvom u Surčinu i drago mi je da se to nastavlja i kroz ovu manifestaciju«, navodi svećenica **Anna Petrović**.

HKD *Šid* prvi put se predstavilo u Surčinu.

»Vrlo je važna suradnja hrvatskih udruga radi međusobnog upoznavanja i razmjene iskustava. Drago mi je što smo imali priliku upoznati se s radom surčinske udruge i

sudjelovati na ovoj manifestaciji koja je zanimljiva, posebice zbog prezentacije kultura i običaja nekoliko nacionalnih zajednica. Dali su nam sjajnu ideju za organiziranje slične manifestacije u Šidu«, kaže predsjednica hrvatske udruge iz Šida **Zorica Šafarik**.

Osim gostiju, u kulturnom dijelu programa predstavili su se i domaćini: predsjednica *Fischer* **Katica Naglić** koja je govorila o svadbenim običajima u Surčinu, zatim **Irena Obradović**, voditeljica literarne sekcije i njeni članovi, aforističar **Stjepan Volarić** te tamburaška sekcija udruge. Sutra dan, u nedjelju 24. rujna, u čitaonici je uz prigodan program organizirana izložba *Kulturna baština u suvremenoj formi*.

Jesenje prelo u Surčinu održano je pod pokroviteljstvom Općine Surčin.

S. D.

Hodočasnici Subotičke biskupije u Mariji Bistrici

»Usta Marija i pohita u gorje«

Gotovo 200 vjernika Subotičke biskupije hodočastilo je 23. i 24. rujna Blaženoj Djevici Mariji u Mariji Bistrici. S pukom je išlo i tri svećenika, među kojima i privremeni upravitelj biskupije mons. **Ferenc Fazekas**.

Prema riječima vođe puta, katedralnog vikara župe sv. Terezija Avilske **Damjana Pašića** hodočasnici su u subotu navečer imali misu, križni put i prigodu za osobnu molitvu. Nedjelju su započeli zavjetnom misom, nakon koje su imali osobnu molitvu i slobodno vrijeme. U povratku kući hodočastili su u još jedno Marijino svetište – Svetište Krvi Kristove u Ludbregu.

Geslo ovogodišnjeg hodočašća bilo je »Usta Marija i pohita u gorje«.

Organizator hodočašća ističe da je među njima bilo i desetak pravoslavnih vjernika. Komentira i da bi hodo-

čašće moglo biti masovnije, ali da je za to potreban veći angažman župnika oko njega.

Marija Bistrica zavjetno je hodočašće bačkih Hrvata s tradicijom preko 200 godina. Kako kaže vlč. Pašić, svake godine vjernici Subotičke biskupije hodočaste u Mariju Bistricu trećeg vikenda u rujnu.

»Somborski Bunjevac **Andrija Palković** 1791. hodočastio je Blaženoj Mariji Djevici za ozdravljenje svoje djece. Nakon ukazane pomoći i ozdravljenja djece u zahvalu je svake godine pješice hodočastio u Mariju Bistricu. Kao normalan slijed događaja i odraz davno prisutne iznimne ljubavi koju puk ovog prostora ima prema Mariji Djevici započinje hodočašćenje bačkih Hrvata Mariji Bistrici. Još od sedamdesetih godina XX. stoljeća svećenici Subotičke biskupije sa svojim pukom organizirano hodočaste u ovo Gospino svetište«, priča vlč. Pašić.

Ž. Š.

Nadbiskup Német sudjelovao na inicijativi *Mediterranski susreti* u Marseilleu

Inicijativa *Mediterranski susreti*, koja je trajala od 17. do 24. rujna, održana je u Marseilleu. Riječ je o inicijativi koja slijedi nakon druga dva susreta promišljanja i duhovnosti, s naslovom »Mediterranska granica mira«, koji su održani najprije u Bariju 2020., a potom u Firenci 2022. godine.

Na susretu je beogradski nadbiskup i metropolit mons. dr. **La-**

250 godina subotičke katedrale

Ove godine subotička katedrala sv. Terezije Avilske obilježava jubilej, 250 godina od početka izgradnje. Tim povodom u petak, 13. listopada, u Mađarskom kulturnom centru *Népkör* bit će otvorena prigodna izložba, s početkom u 19 sati. Sljedećeg dana, 14. listopada, kada je i posveta subotičke katedrale, bit će slavljen dvojezična sveta misa zahvalnica u 11 sati, a u nedjelju, 15. listopada, na sam dan proštenja bit će sveta misa u 10 sati u čast svetoj Tereziji, zaštitnici katedrale, ali i grada Subotice.

Mise na Bunariću

Biskupijsko svetište Gospe od suza je otvoreno tijekom cijele godine, a organizirane pobožnosti koje su još preostale su:

7. listopada – Kraljica svete Krunice u 9.30 krunica, a u 10 sveta misa.

Tada je ujedno završetak hodočašničke godine.

U susret blagdanima

29. rujna – Mihalel, Gabriel i Rafael, arkandeli

30. rujna – Jeronim

1. listopada – Terezija od Djeteta Isusa

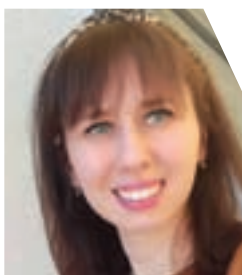
2. listopada – Anđeli čuvari

4. listopada – Franjo Asiški

dislav Német SVD zajedno s biskupima i predstavnicima država iz naše regije. Susretu se pridružio i papa **Franjo** na dva dana.

U temelju želje organizatora nalazi se uvjerenje da je Crkva na Mediteranu prisutna i djelotvorna, bogata liturgijskim, duhovnim i crkvenim tradicijama, uz današnje mogućnosti jačanja postojećih struktura zajedništva i eventualnoga stvaranja novih. Tom se inicijativom želi pridonijeti promicanju kulture dijaloga i mira za budućnost cijeloga Mediteranskoga bazena.

Izvor: Beogradska nadbiskupija

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Zajedni šтво kršćanske zajednice

Kršćani se često danas ne osjećaju kao zajednica. Mnogi, iako Kristovi, ne osjećaju pripadnost Crkvi. Iako teoretski znaju da su njezini članovi, u praksi kao da nisu dio nje. Nije to slučaj samo s onim distanciranim kršćanima koji ne dolaze u crkvu nikad ili rijetko. Neki su praktični vjernici, ali se osjećaju kao da su sami bez podrške zajednice kojoj pripadaju. U mnogim zajednicama je razdor, dešavaju se sukobi, netrpeljivost među članovima. I dok takve situacije prihvaćamo kao normalne, ipak tako ne bi trebalo biti, ali je to problem koji prati Crkvu od davnina. Još Pavao svoju zajednicu u Filipima upozorava na takve pojave.

Bratsko ozračje

Pavao svoj osvrt na stanje u zajednici počinje riječima: »Ima li u Kristu kakve utjehe, ima li kakva ljubazna bodrenja, ima li kakva zajedništva Duha, ima li kakva srca i samilosti...« (Fil 2,1). Vidimo, dakle, što u jednoj zajednici treba postojati. Svaki njezin član jednako je vrijedan. Svaki je dijete Božje postao krštenjem i otkupljen je krvlju Kristovom. Stoga među članovima zajednice treba vladati zajedništvo, međusobna povezanost koja se temelji na vjeri i zajedničkoj molitvi. Jedni drugima trebaju biti podrška u vjerskom, ali i svakom drugom smislu. Trebaju se jedni prema drugima ophoditi na bratski način.

Kakvo ozračje se očekuje u kršćanskoj zajednici Pavao pojašnjava: »Složni budite, istu ljubav njegujte, jednodušni, jedne misli budite...« (Fil 2,2). Nije ovo savjet za neku zajednicu prošlih vremena, kada je sve bilo drukčije, kada su se ljudi više poznavali, više pomagali i bavili jedni drugima. Ovo je savjet još više za nas danas. Svijet je zahvatilo kolektivno otuđenje. Nitko nikoga ne gleda, svatko se bavi samo

sobom. Tako ne smije biti u kršćanskoj zajednici. Više nego ikad trebamo se povezati, doprinositi duhu jedinstva i ljubavi. Istraživanja govore da je suvremeni čovjek u depresiji, suviše usamljen, opterećen strahovima pred budućnošću. Jedan kršćanin se ne smije tako osjećati, ne smije biti usamljen i osjećati kao da ga nitko ne treba, ne smije posrtati pod teretom života a da mu nitko ne pomogne i ne pruži utjehu. Ne smije, jer nije sam, jer oko sebe ima braću kršćane koji su tu za njega. U ovom svjetlu treba promotriti naše zajednice i dati svoj doprinos bratskom ozračju i zajedništvu.

Poniznost i zajednica

Pavao u nastavku poslanice spominje i ono što priječi ostvarivanje zajedništva na koje nas poziva Krist: »Nikakvo suparništvo ni umišljenost, nego u poniznosti jedni druge smatrajte višima od sebe; ne starajte se samo svaki za svoje, nego i za ono što se tiče drugih!« (Fil 2,3-4). Oholost ili uznositost, kako kaže Pavao, izvor je mnogih čovjekovih grijeha i jedan od glavnih uzroka narušavanja zajedništva. U Kristovim očima vrijedna je poniznost. Poniznost nije ponižavanje sebe nego svjesnost svojih mana i nedostataka, ali i priznavanje da su drugi bolji od mene. Poniznost je stav koji je najprije potreban pred Bogom, a tek onda smo sposobni biti ponizni pred ljudima. Onaj tko je ponizan ne vrijedi manje. Naprotiv, on je sposoban ljubiti iskreno, jer ne zavidi. Njegova težnja da bude bolji ne proizlazi iz želje da se pred drugima dokazuje, jer jedino kome se trebao dokazati je Krist. Zato ne dopustimo da naše zajednice postanu mjesta borbe za dokazivanje, gdje će se neki osjećati poniženi, već mjesta u kojima ponizni prihvaćaju i ljube jedni druge, jer prvenstveno ljube Krista.

Obljetnica koja se rijetko slavi

Šezdeset zajedničkih godina Marka i Đule Tonković

Prije 10 godina u Hrvatskoj riječi smo objavili čestitku za 50. godišnjicu braka Mirku (1936.) i Julijani (1941.) Tonković, poznatijima kao Marko i Đula, sa željom da se u boljem zdravlju nađemo za 10 godina na novome slavlju. Upravo to se i dogodilo 16. rujna kada su Marko i Đula proslavili 60. godišnjicu braka

Kako i priliči, slavlje je započeto svetom misom u Aleksandrovu u župi Marije Majke Crkve, gdje su skupa s ostalim jubilarcima zahvalili Bogu za sve što je bilo, ali i za ono što još dolazi. Nakon svete mise, skupa s rodbinom, slavlje je nastavljeno u restoranu *Dukat* s ansamblom *Hajo*, a čak se i *đuvegija* uhvatio u kolo. Dan poslije slavlja, s »mladenacima« smo razgovarali o njihovim životima, lijepim trenucima, ali i poteškoćama koje su imali tijekom 60 godina braka.

Iako je proslava bila u rujnu, datum kada su se Marko i Đula *uzeli* (vjenčali) bio je 9. lipnja 1963. godine, nakon tri godine zabavljanja.

Upoznavanje

Prvi put su se vidjeli kod Đuline tete i tetka, a Marku su oni bili stric i strina. Razlog njihovog susreta bio je *disnotor* (kolinje), iako Đula provotno nije došla u varoš kod tete, već u svoju kuću, a Marko je bio pozvan na *disnotor*. Prisjeća se Đula kako im je to bio prvi susret.

»Jedared sam bila s mojim stricom i strinom u *Spartaku*, još se nisam ni divojčila, a on došo pa pita oće l me puštit da odem s njima u kafanu. Oni su mu kazali da mož, al samo ako ću s njima otić i doć. Onda je moj stric Pere pito ko je taj momak, ja kazala da je bać Lukin sin, a on je bać Luku poznavo sa stanice, jel su često s Gabrića išli vozom u varoš. Eto tako smo se onda nas dvoje spojili, pa je to išlo i došlo dokle jeste«, govori nam Đula, a Marko se nadovezuje: »Mi smo se tako upoznali u Zanatskoj komori i ostali zajedno. U to vrime je tamo bio samo naš svit, a mladi je bilo surija! Bili su u dva reda stoci naokolo; ko

nije igro, taj je sidio. Dva brata Cvijana su držali Zanatsku komoru, **Bartul i Antuš (Gabrić)** su najviše svirali tamo, a i **Dade**. Znalo se, kad će vrime bliže ponoći, uvijek se izvikalo kad će bit sledeća zabava, pa su se oko jedan sat posli ponoći počeli razilaziti, do dva je bio fajront. Prija se nije toliko pilo, cure su pile kruškovac, al samo jedan uglavnom. To piće se pilo cilo večer, ne daj Bože da su se cure opile ko što se radi u današnje vrime. Sad cure više piju i puše nego muški, to se prosto nije moglo zamisliti kadgod«.

Svatovi

Oboje se prisjećaju kako su svatovi izgledali kada su se oni vjenčali: svatko je imao kod svoje kuće *šatru u avliji*, bilo je *gledača, pođana, tortara*.

»Prija su svatovi trajali dva dana, a sad jedva izdrže do ponoći jel jedan sat posli ponoći. Drugčije se svit veseli, svi digod žure. Kadgod nisi moglo ni pomisliti da će se svatovi početi razilaziti posli okrećanja snaše. Ko nije dočeko ručak u svatovi, kazalo se da taj nije zadovoljan kako mu je bilo i išla je pripovijetka o tom. Ručak se služio oko pola četiri posli podne sutradan, pa se posli tog lagano krećalo kući. Niko od nas nije bio ni umoran, ni sanjav, a radili smo po tri

dana prija svatova da se sve pripravi kako treba. Kad smo se mi vinčali, svatovi su bili nediljom, posli se tek počelo praviti i subotom. Čini mi se da su i ovi mobilni telefoni pokvarili veselje ljudima, svi samo gledaju u nji, ne divane, samo side jedno pored drugi i čute«, priča nam Đula i nastavlja: »Naši svatovi su izgledali ovako: imali smo i jedni i drugi priko sto pedeset gostivi, bili su veliki svatovi pod šatrom, svaki na svom salašu. Markovi su bili kod nas na užni, a moja braća, s dve sestre od ujice koje su bile ko drugarice, su doneli tortu

i ostali kod nji na večeri. Na užni kod nas su bili kum **Naco** i **Beba**, stari svat nije ni došo, dva njegova druga i on, pa su posli oči s užne. Tad su svatovi zajedno došli rad snaše, koju su kadgod đuvegijini drugovi izveli iz kuće, nije je đuvegija iznosio. Zafale se roditeljima i kažu da vode snašu u drugu kuću. Đuvegija nije salazio s kola, nije se bilo dobro ni okrenit, kazalo se ako se okrene, onda će otić natrag! Na dan kad smo se vinčali vrime je bilo lipo, sunčano, nije bio zdravo velik pra. Kadgod, ako je bio zdravo velik pra, onda su morali snašu umit prija nego što je ušla u svatove kad su išli rad nje«.

Zajednički život

Kad su se vjenčali, stanovali su na Markovom salašu iza Gabrića, kod Šimokovog križa. Bavili su se se poljoprivredom i stočarstvom. Markovi roditelji su 1966. godine otišli u grad, do tada su živjeli svi skupa na salašu.

»Više puta sam se pokadgod složila s Markovim tatom nego s Markom! Život je bio tež, sve se radilo ručno, skupljala se ogrizina za loženje, ručno se pralo, namirivo se josag, voda se vukla s bunara, na katlanki se voda grijala, nije imala otkaleg isteć iz slavine. Zimi se znalo desit da se mokra ruka zalipi za lanac od đerme, toliko je ladno znalo bit. Marko je radio na njivi, nije ni znao šta se di nalazi u kući. Onda je bila veća razlika u muškim i ženskim poslovima«, nastavlja Đula.

Pred Materice 1977. u subotu poslijepodne počinje njihov život u varoši.

»Tata su umrli u oktobru 1977., pa su mama ostali sami. Mi smo se dotleg već selili lagano, prinosili smo stvari malo-pomalo, Marko je dono i četiri krave, oni su znali da ćemo mi prič vamo, stalno su nas i nagovarali na to. Tako da eto, od 1977. smo mi došli vamo. Ostalo je još svinja na salašu, komšija **Miladin** i **Nesto** su bili tamo, već sam onda i kola imo. U početku nije bilo traktora, sve sam radio s konjima. Oro s konjima, sadio s konjima, plugovo s konjima, sve je bilo rađeno drugačije, drugačija je bila poljoprivreda onda. Prvi *ferguson* 539 sam kupio 1972. u Kikindi, pet i po vagona kuruza je košto, a 1988. godine je počela već inflacija, pa sam isto *ferguson* 539 kupio za vagon i po kuruza. *Rakovicu* sam kupio 1979. godine, prikolicu *Kikindu* isto, dotiro sam i iz Čantavira. Onda nije bilo kredita, odeš, kupiš i dotiraš. Mi u životu nijedared nismo uzimali kredit.

Sad je prosto takmičenje ko će imat veću mašinu, a i manje mašine urade šta triba«, govori nam Marko.

Na pitanje je li moguće rezimirati toliko godina života i dati savjet mlađima, Marko nam je odgovorio:

»Sve ove godine živimo zajedno, ko vimici; bilo je svakaki bolesti, operacija, al eto uspiji smo doživit i 60 godina braka. Nismo imali dice, al smo zato odgojili dicu od moje rođene sestre koja je mlada umrla. Mladima bi samo dao jedan s'vit: triba bit smiren, imat poštovanja jedno prema drugom, triba bit kršćanin. Uvik bude malo pripirke u životu, al to sve mož divanom i dogovorom razrišit. Uvik sam bio trizan, nikad me žena nije vidila pijanog, i to je bitno u životu, triba čovik imat dostojanstvo«.

Na isto pitanje Đula nam je rekla:

»Triba pokadgod čutit i slagat se. To je recep za brak, popuštat jedno drugom. Nema tog da 'neću više trpit'. Ako smo se i posvađali, oma sam se vratila natrag i pomirili smo se. Ne mož čovik stalno bit u pravu, mora se i to privatit«.

Marko Tonković je čitav život uz Crkvu, uz hrvatsku zajednicu, jedan je od osnivača Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

»Od početka sam član DSHV-a, nosio sam propagandni materijal svudan, na Bikovo, na Čantavirski put, noćom sam lipio plakate s **Lozanom** koji mi je pomago. Ti prvi dana stranka je bila u krizi, nikad nije bilo novaca, pa smo svi mi pogamali stranki s novcima, borili smo se da opstanemo, moro se čut naš glas! Radili smo promocije stranke po svim selima, gospodin **Ante Skenderović**, koji je bio zastupnik u parlamentu je stalno išo s nama. Bio sam mlađi, imo sam više snage, sad je već drugačije vrime«, govori Marko.

Svoj doprinos su dali i župi, te su ugledni članovi župne zajednice.

»Bio sam *crkveni otac*, tog sad nema više, tako sam osto kao posljednji upisani. Pomažem našoj župi od kako sam došo u Šandor. Platit sam i jednu klupu kad se crkva pravila. Naši traktori i prikolice su se uvik tirale kad je bilo šta tribalo pomoć, uradić, spremit... Uvik smo bili tu spremni da pomognemo, nikad nisam dinara uzo od župe. Sve što se radilo na Bunariću uvik je naša obitelj pomogla, imam i jednu postaju na Bunariću što sam platit. Dao sam novaca da se opravi terasa sad na župi, kupio sam kutiju za gas kad je tribalo za dičiji vrtić. Gledamo da pomognemo koliko god možemo«, zaključuje Marko Tonković.

Ivan Ušumović

Foto: Andrej Imrić

XIII. Tavankutski festival voća

30.09.2023. subota 10 sati

Etnosalaš „Balazević“
ul. Nikole Tesle br. 16, Donji Tavankut

Program Festivala:

10 sati: postavka štandova,

11 sati: svečano otvaranje Festivala, revijalna izložba poljoprivrednih proizvoda i rukotvorina, kulturni program, degustacija i akcijska prodaja izložbenih proizvoda.

12 sati: ručak (posetioци će po povoljnim cenama moći uživati u ručku s tamburašima)

16 sati: zatvaranje Festivala.

Blagoslov zvona

U nedjelju, 17. rujna ove godine, u Sonti je održana 92. po redu pučka manifestacija *Grožđe-bal*. To je tradicijska mjesna manifestacija koja je zaživjela 1928. godine. Od tada do danas je prekidana tri puta. Prvi put za vrijeme Drugog svjetskog rata, drugi put 1965. zbog izlivanja Dunava i 1991. zbog rata. U vrijeme korone je također održan s iznimkom neodržavanja priredbe u zatvorenom prostoru. U nastajanju su postojale tri ovakve manifestacije u našem selu: nje-mačka, mađarska i šokačka. U početku su to bile zahvale za godišnje plodove vezane uz vjerske obrede. Održavale su se najčešće koncem rujna i tijekom listopada. U njemu su svi sudionici bili iz Sonte, a gosti iz drugih mjesta su bili dobrodošli kao promatrači.

Među aktivnostima *Grožđe-bala* zavidno mjesto zauzima i blagoslov zvona u crkvi. Dan prije održavanja *Grožđe-bala* se kiti zvono. Skelet zvona je prije bio od željeza. Jajolikog je oblika, podijeljen uzdužnim, polukružnim šipkama na četiri dijela. Na gornjem dijelu se nalazi kuka da se može okačiti na jači štap kako bi se moglo nositi.

Zvono uređuju sudionici *Grožđe-bala*, a najčešće su to starije žene i muškarci. Na ovom predmetu je sve simbolička. Sama se nameće. Na svakoj četvrtini zvona (četvrtina, godišnje doba?) su tri kifle (pereca) u domaćinstvu pečenih, tri grozda grožđa, a u sredini zvona je cijela ruda salame koja visi malo ispod zvona kao njegovo klatno. Ranije nije bilo zamrzivača da bi se zamrzla domaća kobasica, pa stavila u zvono nego se u mesnici kupovala ruda kobasice ili najčešće salame, jer je proporcionalno više odgovarala. To je tako ostalo i danas. Pereca je svega dvanaest kao i dvanaest grozdova grožđa. Meni osobno liči na dvanaest mjeseci u godini, kao iskonska nada ili želja čovjeka da bude opskrbljen hranom tijekom cijele godine. Još jedna simbolika se nalazi u ovih dvanaest pereca i grozdova, a to je Isusovo tijelo pretvoreno u kruh i vino.

Grožđe se stavlja po mogućnosti s dijelovima vinove loze i lišća. Između njih je cvijeće, asparagus i trake (plantike) od krep papira koje se spuštaju uz asparagus cijelom dužinom zvona. Ranije su se trake stavljale u plavoj, bijeloj i crvenoj boji (bojama državne zastave), a danas u bojama kojih ima na tržištu.

Šezdesetih i tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina XX. stoljeća pa sve do 1987. *Grožđe-bal* nije bio prisutan u crkvi, a prije toga je bio od početka, tj. od 1928. Vlač. **Marko Forgić** je 1987. godine organizirao u crkvi Zahvalnicu za godišnje plodove, pa je tako pozvao *Grožđe-bal* na blagoslov zvona. U stvari »na mala vrata« ponovno je uveo manifestaciju u okrilje crkve.

Od općine ili omladinskog doma, znači od mjesta gdje se zvono ukrašavalo, do crkve, na sam Dan *Grožđe-bala* zvono su nosila dva pudara i uz njih dvije pударice (čuvari i čuvarice vinograda). Bili su svečano odjeveni, kao što vidimo na fotografiji. Za vrijeme mise zvono je stajalo na vidnom mjestu. Za to vrijeme pudari i pударice kao i svi sudionici su uobičajeno sudjelovali u misi. Na svršetku svete mise svećenik je blagoslovio zvono.

Iz crkve je zvono u povorci preneseno na mjesto nastavka večernje manifestacije. Do prije tridesetak godina zvono se na kraju licitiralo i prodavalo, a novac je čuvan za sljedeći *Grožđe-bal*. U današnje vrijeme zvono ima skelet od pruća, jer je okićeno manje težine. Okićeno zvono se poklanja zaslužnim građanima općine i mjesta. Ove godine zvono je darivano **Kati Zec** (r. 1953.), istaknutoj aktivistici OKUD-a **Ivo Lola Ribar**. Dotični OKUD desetljećima organizira *Grožđe-bal* u Sonti unatoč nedostatku novca, ljudi kao i konja koji su bili velika atrakcija ove manifestacije.

Fotografiju je snimio **Saša Bulović**, mjesni fotograf u crkvi sveti Lovro u Sonti. Ruža Silađev

Slavimo raznolikost, a ne razlike

Europski dan jezika

Je li ti poznato da je 26. rujna Europski dan jezika? Na inicijativu Vijeća Europe ovaj datum se obilježava još od 2001. godine.

Svi govorimo nekim jezikom. To je način našeg međusobnog sporazumijevanja, sredstvo komunikacije. Smatra se da danas postoji između 6.000 i 7.000 jezika u svijetu koje govori 7 milijardi ljudi u 189 samostalnih država. I Europa je bogata jezicima, postoji ih preko 200. Ta raznolikost je veliko bogatstvo našeg kontinenta. Poznata nam je svima ona izreka: »Koliko jezika govoriš, toliko vrijediš«. Uz to, korisno je znati govoriti više jezika. Učenje jezika nije dobno ograničeno. Nitko nije toliko star ili mlad da ne može učiti neki jezik.

U ovom duhu pripremili smo ti neke zanimljivosti o jezicima koje su objavljene na službenoj mrežnoj stranici Europskog dana jezika. Možda te ovo potakne te počneš učiti neki od jezika, ali svakako vjerujem da ćeš se zabaviti i nešto korisno doznati.

ALBANSKI, GRČKI, TURSKE I BUGARSKI

mogu biti prilično zbunjujući! Jeste li znali da odmahivanje glavom može značiti »da«, dok kimanje može značiti »ne«?

Na GRENLANDSKOM

jedna jedina riječ može imati složeno značenje: npr. »na-laasaarusuummerujussuaraluarpunga« može se prevesti kao »iznenada, zaželio sam se leći i odmoriti se, ali...«.

Jeste li znali da

IRSKI, ŠKOTSKO-GELSKI I MANKS

nemaju jednu riječ za »da« i »ne«? Za odgovore na pitanja koriste se glagolski oblici. Dakle, odgovor na pitanje

»jesu otišli doma?« bio bi »(oni) su otišli« ili »(oni) nisu otišli«.

Znaš li da FRANCUSKI

ima drugačiji sistem brojanja za brojeve između 70 i 99? Tako da za broj 75 doslovno kažeš »60 plus 15«. Osim toga, za broj 80 kažeš »4 puta 20«; 96 je onda »4 puta 20, plus 16«. Govornici francuskog zasigurno moraju biti dobri matematičari!

NUCLEUS CAUDATUS

regija je mozga koja se nalazi u njegovom srednjem dijelu. Pomaže dvojezičnim osobama kod prelaženja s jednog jezika na drugi, ali također održava oba jezika odvojenima. Iskusi dvojezičari koriste ovu regiju toliko često da se ona vremenom povećava.

Posebnost AZERSKOG jezika, službenog jezika Azerbajdžana je, kada se piše ćirilicom ili latiničnim pismom, piše se s lijeva na desno, a kada koristi arapsko pismo, s desna na lijevo.

SARDINSKI,

koji se govori na otoku Sardiniji najstariji je romanski jezik još uvijek u uporabi, a neki smatraju da je najbližnji živući jezik latinskome.

RUMUNJSKI jezik

jako voli samoglasnike. Rumunjski čak može napraviti smislenu rečenicu koja se sastoji samo od samoglasnika: »Oaia aia e a ei, eu i-o iau«, a znači: »Ovca je njezina, uzet ću je«.

XD

Različiti jezici tekstualno označavanju smijanje, »hahaha«, na razne načine. Možda ste vidjeli španjolski »jajaja«, ali vjerojatno ne znate tajlandski »555« (»5« se izgovara »ha«) ili japanski »www« (»w« dolazi od »wara (笑)« tj. »smijati se«) ili portugalski »kkkkk«.

JEZIK I ROD

Neki se jezici temelje na gramatičkim sustavima bez roda, poput turskog i engleskog. Drugi imaju dva ili tri roda, poput njemačkog i grčkog. Jezici s četiri ili više rodova prilično su rijetki: npr. zande (Kongo) ima rodove za muški, ženski, živi (npr. životinje) i neživi rod.

DVOJE LJUDI su veoma posebni na slovenskom!

Ne samo da postoji oblik za jedninu (za jednu osobu) i množinu (za puno ljudi) nego također za točno dvije osobe! Tako da, ako želiš reći »ti i ja« dovoljno je »midva« (nas dvoje, za osobe muškog roda i grupe muškog i ženskog roda) ili »midve/midve« (nas dvije, za osobe ženskog roda).

B. I.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Anđela Evetović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam

VOLIM: crtati

NE VOLIM: kad pada kiša

U SLOBODNO VRIJEME: idem na plivanje

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterrenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa na više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta Srđan Mamužić, Henryka Sienkiewicza br. 6, Subotica, ovlašten od investitora Márta Ede Kovács, Sallaš br. 370, Bačko Dušanovo, podnio je dana 20. 9. 2023. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Rekonstrukcija i dogradnja staje za stoku u okviru postojeće farme za krave muzare na k. p. br. 6449 KO Čantavir. Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-194/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 3. 10. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Festival hrvatskih duhovnih pjesama

HosanaFest

Subotica, sportska dvorana
Tehničke škole "Ivan Šarić" (MEŠC-a)
8.10.2023. u 20,00 sati - 250,00 din.

"Rastimo u vjeri i množimo ljubav"

(prema 2 §01 1,3)

Ministarstvo
regionalnoga razvoja
i fondova Europske unije

Središnji državni ured
za Hrvate izvan
Republike Hrvatske

Grad
Subotica

Pokrajinski sekretarijat
za obrazovanje, prosvetu,
upravu i nacionalne manjine,
nacionalne zajednice

U susret najvećem hrvatskom derbiju

Hajduk – Dinamo

Nedjelja, 1. listopada, donosi nam drugi ovosezonski derbi najvećih hrvatskih nogometnih klubova. Na splitskom Poljudu od 18 sati susrest će se *Hajduk* i *Dinamo*, a pobjednik susreta će zauzeti prvo mjesto na tablici 1. HNL.

Prva četvrtina prvenstva

Za nama je devet odigranih prvenstvenih kola (neke momčadi su odigrale susret ili dva manje uslijed odgoda zbog euro obveza) i vrh tablice zorno prikazuje tko će se boriti za naslov prvaka u sezoni 2023./24. *Hajduk* je trenutačno vodeća momčad s 18 osvojenih bodova iz 8 odigranih susreta (6 pobjeda i 2 poraza), drugu poziciju dijele *Rijeka* (8 susreta, 5 pobjeda, 1 remi i 2 poraza) i *Dinamo* (7 susreta, 5 pobjeda, 1 remi i 1 poraz) s osvojenih 16 bodova. Ova tri kluba, prema svemu viđenom u prvoj četvrtini prvenstva, predstavljaju najozbiljnije takmace za osvajanje naslova prvaka i njihovi međusobni dueli u nastavku lako bi mogli donijeti bodovnu prevagu. Naravno, uz uvjet da ne rasipaju bodove protiv tzv. manjih klubova (poput *Hajduka*, na primjer). Svakako treba istaknuti i odlične partije *Gorice* koja je najugodnije iznenađenje dosadašnjeg dijela 1. HNL, a 15 osvojenih bodova (8 susreta) jasan su pokazatelj kako se u »zagrebačkom predgrađu« jako dobro radi. Tu je uvjetno još i *Osijek*, koga je igranje na dva kolosijeka očividno izbacilo iz ligaških tračnica i uvjetovalo nekoliko slabijih rezultata i nezadovoljavajućih samo 12 osvojenih bodova iz 8 susreta.

Derbi

Drugi po redu najveći hrvatski derbi igrat će se u znatno drugačijim okolnostima u odnosu na onaj prvi u prvom kolu. Obje momčadi su sada već formirale svoje početne postave. *Dinamo* stvara novu momčad nakon odlaska nekoliko ključnih igrača i reprezentativaca, dok *Hajduk* postupno uigrava brojne pridošlice i usklađuje sve formacijske linije. *Modri* su relativno rasterećeni igranjem u Ligi konferencije, jer momčadi *Astane*, *Viktorije* i *Balkanija* nisu protivnici od kojih bi trebalo posebno strepiti, pa će moći dati puni fokus na domaće prvenstvo. Napose stoga što u sljedećoj sezoni postoji objektivna šansa za ulazak u novi format Lige prvaka i znatno veću financijsku dobit. Branitelj naslova uspio je u proteklom prijelaznom roku angažirati nekoliko mladih i talentiranih nogometaša (**Vidović**, **Stojković**, **Kačavenda**) koji bi trebali predstavljati budućnost i »novi *Dinamo*«. S druge strane terena u »poljudskoj školjci« naći će se nabrušeni *Hajduk*, koji ove sezone sanja naslov »otvorenih očiju« i čvrsto vjeruje kako ova generacija predvođena najboljim igračem HNL-a **Livajom** zbilja može donijeti toliko željeni šampionski naslov u Split. Brojna pojačanja (**Ofoe**, **Žaper**, **Uremović**, **Moufi**, **Trajkovski**) trebali bi ojačati sve dijelove *bile* momčadi i rezultirati bodovnim kontinuitetom. Tijesna pobjeda protiv *Lokomotive* (1:0) došla je u pravi trenutak nakon dva šokantna poraza (*Istra*, *Gorica*) i sada *Hajduk* znatno mirnije može dočekati najvećeg rivala. Jedno je sigurno: prvi dan listopada donijet će odličnu utakmicu i veliku bitku za izuzetno važne bodove.

D. P.

FOTO: Hajduk.hr

Basket na novom terenu u Baču

Na sportskom terenu u okviru crkve sv. Petra i Pavla u Baču u nedjelju je odigran turnir u basketu. Sudjelovale su ekipe iz Plavne, Vajske, Bača i Selenče. Turnir su organizirali MO DSHV-a Općine Bač.

»Vidim kod sudionika turnira, ali i onih koji su došli kao gledatelji da su zainteresirani. Već ima ideja za narednu godinu. Veliki optimizam i velika zainteresiranost«, kazao je predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković**.

»Motiv je bio okupiti što više mladih ljudi, pokušati osmisliti jedan sportski događaj koji bi privukao mlade iz Općine Bač. Ovo je sredina iz koje mladi odlaze i ovakvim susretima želimo pokušati skrenuti pozornost na taj veliki problem male Općine Bač«, kazao je predsjednik MO DSHV-a Vajska **Dario Bošnjak**.

»Za nas iz Plavne ovaj turnir je značajan, jer smo se organizirali, družimo se, širimo prijateljstva. S nama su danas bili i naši prijatelji iz Selenče«, kaže predsjednik HKUPD-a **Matoš Igor Probojčević**.

Novi teren u Baču otvoren je ove godine, a izgradnju je financiralo Veleposlanstvo Suverenog malteškog reda u Srbiji. Potporu ovom projektu dalo je i Hrvatsko nacionalno vijeće i DSHV.

Foto: DSHV

POGLED S TRIBINA

Ženski tenis

Nekako su dame uvijek u drugom planu, jer je često sva pozornost usmjerena prema muškom tenisu i najpoznatijim tenisačima današnjice. Ali evo jednog malog pogleda prema hrvatskom ženskom tenisu i aktualnom trenutku nekoliko tenisačica koje predstavljaju sadašnjost i budućnost. Na najnovijoj WTA ljestvici (pone-

143) i oporavljenu **Anu Konjuh** (WTA 176). Uz njih su tu još i **Jana Fett** (WTA 196) i **Tena Lukas** (WTA 219), koje bi, također, mogle u bliskoj budućnosti napraviti iskorak u svojim profesionalnim karijerama. Na reprezentativnoj razini hrvatska ženska ekipa se nalazi na 35. mjestu svjetske ljestvice i ove sezone se natjecala u I. skupini Euro-afričke zone – pot B skupa s rivalkama iz Danske, Bugarske, Srbije, Švedske i Norveške. Pomlađeni sastav za koji su igrale tenisačice: **Lidija Ćirić Bagarić**, Petra

Foto: HINA Igor Krajč Pixell

Petra Marčinko

djeljak, 25. rujna) Hrvatska ponovno ima igračicu u TOP 20, jer se Osječanka **Donna Vekić** nalazi upravo na poziciji br. 20. Zahvaljujući Splitskanki **Petri Martić** (WTA 49) »Cro tenis« ima i igračicu u TOP 50, pa se, za razliku od muškog tenisa, može i time podičiti (jedino je **Borna Ćorić** u TOP 50). Nažalost, trenutačno nema više nikoga niti u klubu 100, ali se uskoro očekuju bolji rezultatski dani za dvije velike hrvatske uzdanice: **Petru Marčinko** (WTA

Donna Vekić

Marčinko, **Antonia Ružić** i **Tara Wurth** ostvarile su rezultat od 2 pobjede i 3 poraza, pa će se i naredne 2024. godine natjecati u istom rangu natjecanja Bili Jean King Cupa. Podsjetimo na koncu kako je Hrvatska jedna od rijetkih malih zemalja koja ima i Grand Slam pobjednicu (**Iva Majoli**, Roland Garros 1997.), dok je prošle godine Petra Marčinko osvojila juniorski Australian Open.

D. P.

Umotvorine

- * Biti slobodan znači imati alternativu.
- * Čovjek oprašta ako želi, a zaboravlja ako može.
- * Kad ti život da košavu, ti napravi zmaja.

Vicevi, šale...

- Halo, draga, doći ću po tebe u osam. Jesi li gladna?
- Jesam, jako!
- Onda jedi nešto dok ne dođem.

Pleše momak s visokom, zgodnom djevojkom i, onako u priči, ona ga pita:

- Koliko si visok?

On odgovara:

- Inače sam visok 190 cm, ali ne znam što mi je večeras...

Mudrolije

- * Ono što sam ja rekao, govori o meni; ono što si ti razumio, govori o tebi.
- * Mir dolazi kroz razumijevanje, a ne kroz sporazume.
- * Smij se, jer kada se smiješ s tobom će se smijati cijeli svijet, a kad plačeš, plakat ćeš samo ti.

Vremeplov – iz naše arhive

HosanaFest, 2013.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Muštravi svinji

Čeljadi moja, čitam u novinama koliko je svinja stamanjeno, čerez bole. Grijota. Tako gustiram pa študiram o proujalim vrimenima. U gazdašagu mora bit i svinja. Dobri i hrđavi. Poodavno sam imo lip čopor svinja, al sram me divanit o njima. Nisu baš od najbolje fajte: imali su uši dugačke, zavrastle i tako su im stale na glavi ko katane na straži. Noge visoke i dugačke, a njuška tako dugačka da si od take dvi mogo ćupriju praviti priko Palića. Jeptino sam i kupio. Dvi krmače s deset prasica. Niko od mene zadovoljniji. Jel trgovina je dobra, onaj što se otarasio srićan, a i drugi što je pazario. A ko je zadovoljan, taj se fali. Došo mi u goste komšija bać Losko, a ja ga oma za ruku, pa š njim do svinjaka. »Huh, a šta ste to kupili, te muštrave?«, strese se. »Ta nikad od ove fajte slanine ist nećete.« Sa svinčeta ne ist slanine? A da od čega se ide slanina? Ja bar konjske jel magarećije slanine nikad nisam io. Zato i kažem bać Losku: »Vi se valjda šalite«. »Ta ne šalim se«, odvrati on, »imo sam i ja te fajte, al sam se zavitovalo da bolje nikako, al tako svinče više ni u avliju puštit neću.« Kad je očo, a ja se vratim svinjaku, pa gledim. Dugački su, veliki su, zdravi su. Zašto se to ne bi moglo ugojit? Eh, manem rukom, taj čovik samo me proba poplašit. Posli sam se ipak snuždio kad su svi kojima sam svinje pokazao isto tako divanili ko i bać Losko. Al se zato nisam izdo već sam zapovidio ženi, kad nisam na salašu, da se svinji marljivo rane i timare. Kad treći dan, vidim ja da je sav kuruz osto u alovu. »Pa pušti i malo u avliju nek se malo protrču.« Otvorim, a svinji napolje, pa oma u rijanje, cunjaj, burlaj. Kad jedared vidim da jedna želi bižat. Promotrim, a ono njoj strašna košćuretina u usti, pa tako trči s njom po avliji ko da je otela barjak. Huh, tužan i žalostan počesem se. Bać Losko je pravo kazo. Kuruz joj ne triba, već suva košćura. Šta ću jadan? Šta drugo, već kako sam se prija falio, tako sam se počo tužit i nemilom i nedragom. »Znate šta«, meni će kuma, »išće oni, samo im podajte ribe jel konjskog mesa.« Baš! Nisam valjdar pao s tavana. Kupit konja, pa ću ranit svinje. No, to će bit slanina. Jel da čekam dok kaki konj ne crkne. A oće I koji konj meni po volji crknet? Probaću ribu. Baš je žena kupila dvi kile sitni karasa. Dala je za nji malo novaca. No, toliko ću reskirat i žrtvovat. Stanem, gledim i bacim ribe u onu moju staru kastronu da vidim to čudo. I stvarno: tako su žderali ribu da su im se pinjušila usta. E, al očel i kuruz tako? Uveče mi javi deran da su poili i kuruze. Sutradan malo više, prikosutra još više. Napokon se ukaže malo podvoljka. E, pa kad vam to triba, ima ribe u Paliću, pomislim i zapovidim ženi da im nanovo kupi dvi kile. I to su lapćali dok su ili, a zatim još slađe, kuruze. Istina, zaklo sam malo prije vrimenta, jel sam se bojo da će im opet past na pamet košćure. A šta ću onda? Možda ni riba neće više pomagat. A da im za volju kupim jednog vranca i konjskim mesom da i ranim, od toga sam zebo. I tako je pod mojim odžakom visilo divenica i slanina. Od onog doba uvik ponavljam u sebi zavitovalo da svinče s dugačkom njuškom više nikad u moju avliju puštit neću. Odsele više nikad nisam tarmo starije čeljade, ko bać Losko.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Za koga j' košarka?

Evo ope baka Janja žuri ko da ju vitar nosi. Strilja joj ni ravna. Izdaleka vidim da j' bisna, da se puši iz nje. Ni posmišćale se redovno nisu baka Janja ne da nikom počet: »Žene drage, Marne dite naše pametno, čeljadi, ta eto ni ni nedilj dana prošlo od kad nam pridstavita ona košarka što će nas spasit kad ono isplivalo koječega što baš i ni za pofaljit se. Eto, ja sam čula da tog što ima u košarke, onog što j' odviše pojeftinilo baš i nema za svakog. Ta čim se kazalo, oma svi krenili u dućane kupovat. Eto u selu svi požurili ko da će nestat. I? Desilo se to da u naši dućana toga ima, al za nas ni pojeftinilo. Čeljadi, ko j' tu lud? Pa to j' pojeftinilo izgleđe sam za one što živu u varoši, u veliki dućana. Tamo j' pojeftinilo. I sade kad nam kažu živte na selu, neKate it u grad ko da se sprdu s nama. I sade ko bi jeftinijeg mora sist u limuzinu pa put pod noge u varoš u dućan. I kako sade mi stari da idemo u varoš kupovat? Silom do klupčice dođemo. Ispadne da na selu živu sam bogati i nama ne treba to jeftinije. Pa makar bio i onaj parizer za koji se sam kaže da j' od mesa, a meso ni ni vidio. I sade divanu da triba malkice da čekamo. Da će to što j' pojeftinilo stić i kod nas na selo. Ako ovako bude, a izgleđe da će bit, biće po onoj kad na vrbe rodi grožđe«. »Jest, jest, Janjo, ti uvijek imaš pravo. Svaka ti rič zlata vridi. Mi što smo u selu ko da smo poslidnja rupa na svirale, ko da smo trinajsto prase. Ako nas dragi Bog ni zaboravio, svi drugi jesu. Nas se država siti sam kad im triba jeftino žito jel kukuruzi, ka' se površi, jel glasovi kad tribu. Ubedili su nas da svinjče ni vridno ranit. Što su nas ubedili već su i napravili da tako i bude. Pa onda ni do do tog čuvenog u svitu parizera ne možemo doć«, baka Marica će. Strina Evča mora, baš mora, uvijek štagod kazat. I ona uvijek navrne na politiku. Objašnjava kako sve to uvijek dobro ispadne. Kako su svi evo zadovoljni i kako svi na televizoru to i kazivu. Kako baš uvijek ne mož svima isto pomoć i udovoljit, al se država uvijek pobrine da to bude svakom podjednako. Da j' to taka politika i triba ju podržavat. Da ne mož baš sve uvijek oma. Bome, sa' se baka Manda razbisnila. Zategla maramu, namistila pregač: »E, baš nam taka politika fali. Svakom podjednako. Pa kod ove košarke i ćoravi i gluvi vidi da to ni istina. Sa' j' Janja rekla ko ima hasne od košarke. A to j' ko uvijek kod nas: onaj ko j' bližje vatri. E, bome mi to nismo. A taj tvoj divan, Evča, da j' svima podjednako i da j' taka politika, taj divan ti vala sam možeš sanjat. I to bome ni da sanjaš već da sanjaš da sanjaš. To b' bilo ko kad bi rekli naglas da svi imu, a u sebe i to da niko ne čuje, sam mi nemamo. A sve ide na to da se sto put kaže štagod pa onda ispadne i da j' istina. Što b' rekli, košarka j' naša, svačija al moja i ni«. I baka Tonka se namišća pa nastavlja: »Eto, čeljadi, i ja sam se zaželjila od silnog slušanja od košarke svega tog jeftinog. Ta i sanjala sam kako debele kalotine parizera sičem pa mečem u kriv. I debelo mažem te jeftine majoneze. I ka' sam se trgla, od nji ništa a ja gladna. Ta morala sam otić makar ove naše slanine i kruva malo metnit u usta. Još ni svanilo ni, a ja bila gladna. A ja študiram pa ću u sebe: »Dok ta košarka ne dođe do nas mi će mo se najist, sve oprat.... sve ko uvijek, sve ko i prija«.

U NEKOLIKO SLIKA

23. Festival bunjevački pisama

Kiselna

Kiselna je bila jedna od bazičnih namirnica u prehrani bunjevačkih Hrvata Subotice i okolice.

Rijetko koje kućanstvo ju nije u svakom trenutku imalo u hladnjaku. Gotovo nestajanjem seoskih kućanstava koje imaju kravu za svoje potrebe, smanjuje se i ponuda domaćeg mlijeka, a tako nestaje i ova namirnica s jelovnika.

Ipak, još uvijek ima onih koji dan započiju kiselnom, ali i onih koji ju redovito prave. Među njima je **Vita Gabrić** iz Đurđina. Iako više nema svojih krava, kaže kako lako dođe do domaćeg mlijeka jer živi u selu i da kod nje uvijek ima kiselne. Jede ju za doručak, uz slaninu, kaže – jer je zdrava.

»Naučila sam još od mame praviti kiselnu, to je bilo normalno da je uvijek imamo, a uvijek ju je bilo i ima je i dalje i u mojoj kući. Svi ju volimo, navikli smo na nju, a i zdrava je. Prije sam imala krave, muzila sam i sirila... Sad kupim domaće mlijeko«, kaže Gabrić.

Vitina kiselna poznata je kao izvrsna, stoga joj Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* svake godine povjeri od 10 do 15 litara mlijeka od kojih pravi kiselnu za *risarski ručak* na *Takmičenju risara*.

Otkrila nam je Vita u čemu je caka:

»Jako je važno kod kiselne da ima brzo hlađenje, onda se ne oteže. Nakon što stoji utopljena nekoliko sati, treba ju odmah staviti u frižider ili u posudu s hladnom vodom i ledom. Treba paziti i da mlijeko ne zagori prilikom kuhanja. Tad će se osjetiti, neće biti dobro«.

Sastojci:

1 litra domaćeg mlijeka

1 jušna žlica vrhnja

1 jušna žlica kvasa od kiselne

Priprema:

Skuhati litru domaćeg mlijeka i ostaviti sa strane da se malo prohladi. Nakon 15-ak minuta hlađenja mlijeka, ili toliko vremena da mlijeko bude toplo, ali ne pretoplo, dodati mu dvije dobre jušne žlice pomiješanog vrhnja i kvasa kiselne (stare kiselne). U nedostatku jednoga ili drugoga može i samo jedan od ta dva sastojka, ali je važno da količinski bude isto – dvije dobre jušne žlice. Promiješati dobiveni sadržaj, poklopiti i upakirati u deku kako bi se sadržaj utoplilo. Kiselnu držati utopljenu dva-tri sata i potom ju staviti u frižider. Nakon nekoliko sati, kada se redovno ohladi, može se jesti.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

Rasti gdje si posijan!

Svečano obilježavanje i blagoslov
početka radova na izgradnji vrtića

„Anđeli čuvari“

u Tavankutu

**2.
10.
2023.**

*s početkom u 17 sati
u župnom dvorištu*